

3 1761 05066257 6

Berliner, Abraham
Luhot avanim

PJ
5034
.8
I3 B4

לחות אבנים

Hebräische Grabschriften in Italien.

Erster Theil

200 Inschriften aus Venedig, 16. u. 17. Jahrhundert.

Herausgegeben und mit Noten versehen

von

Dr. A. Berliner.

FRANKFURT a. M. 1881

J. Kaufmann

Druck von H. Itzkowski, Berlin, Gr. Hamburgerstr. 18 19.

לחות אבנים

Hebräische Grabschriften in Italien.

Erster Theil

200 Inschriften aus Venedig, 16. u. 17. Jahrhundert.

Herausgegeben und mit Noten versehen

von

Dr. A. Berliner.

FRANKFURT a. M. 1881

J. Kauffmann.

~~No 12761.605~~
~~V B~~

PM
5034
18
I8C4

~~HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
MAR 1967~~

~~57771~~

LIBRARY
NOV 25 1968
UNIVERSITY OF TORONTO

Dem Andenken

Abraham Mocatta's,

geb. 15. März 1797

gest. 21. April 1880.

Vorwort.

Die hier mitgetheilten Grabschriften sind einer handschriftlichen Sammlung entnommen, welche mehr als 400 Nummern enthält, und die mir mein gelehrter Freund, Herr Moise Soave¹⁾ in Venedig überlassen hat.

Sie macht uns oft mit den Ahnen oder den Nachkommen von Personen bekannt, die wir nicht selten aus der Geschichte oder der Literatur kennen, zu der sie ausserdem viele Beiträge bietet.

¹⁾ Einige Mittheilungen aus dieser Sammlung hat Soave in der jüdischen Zeitschrift Geiger's, Band VII S. 181 und IX S. 208 gemacht.

Die Sammlung, soweit sie nicht von noch späterer Hand herrührt, ist nach einer Vermuthung Soave's das Werk eines Enkels von Leon da Modena, Namens Isaak Levi. Derselbe hat die von seinem Grossvater angelegte Sammlung abgeschrieben und mit mehreren späteren Stücken bereichert.

Die meisten Grabschriften rühren von Leon da Modena her, wie sich dies einige Male aus seinen eigenen Zeugnissen an anderen Orten erweisen lässt, in den meisten Fällen aber durch den prägnanten Styl der ihm eigen, zu erkennen ist. Es ist der Musiv-Styl, bei dem er Schrift- und Talmudstellen, aber in ganz ungezwungener, das Verständniß nicht erschwerender Weise in Verwendung bringt. Ganz besonders bemerkenswerth ist, wie der jedesmalige Schluss, welcher den Hinblick auf das Jenseits oder die Zukunft enthält, immer und immer anders ausgedrückt erscheint.

Leon da Modena, geboren am 23. April 1571, gest. am 21. März 1648 — was er gewesen und was er geleistet, hat er in seiner handschriftlich vorhandenen Autobiographie der Nachwelt mitgetheilt. In welchem Lichte er derselben erscheint, lässt sich aus der Charakteristik erkennen, welche A. Geiger²⁾ und M. Soave³⁾ von ihm entworfen haben.

Aber wir haben es hier nur mit Leon da Modena als Gelegenheitsdichter zu thun, als welchen er sich bei den verschiedensten Veranlassungen zeigte. Er besang Alles, was ihm in den Weg kam, vorzüglich, wenn er Geld dafür erhielt, so dass er einmal auch den säumigen Zahler, für dessen Todten

²⁾ Leon da Modena, Rabbiner zu Venedig.
(Breslau 1856).

³⁾ Im *Corriere israelitico* Jahrg. 1863—65.

er eine Grabschrift gefertigt, in einer Nachschrift verewigte (s. No. 156 dieser Sammlung).

Leon da Modena dichtete in hebräischer, aramäischer und italienischer Sprache. Er besang Prinzen u. Bischöfe, Gelehrte und Vornehme, Autoren und ihre Schriften. „Ich konnte mich nicht enthalten, sagt er in der Ueberschrift zu einem hebr. Gedichte, auf den Wunsch des jüdenfreundlichen Frater Pietro del Ochio nachstehendes Gedicht zu fertigen, das seinem lateinischen Buche über die Beichte vorgedruckt werden solle. In demselben wird nämlich die Frage behandelt, welche Sünden in Folge eines Selbstbekenntnisses versöhnt werden können und für welche der Beistand eines Bischofs oder des Papstes erforderlich wäre.“⁴⁾

Vorzüglich fertigte Leon da M. Gedichte zu Hochzeiten, auch hebr. für Christen, und Grabschriften. Eine bunte Menge dieser Gelegenheitsgedichte bietet eine Sammlung, welche die Bodleiana in Oxford besitzt und über die Dr. A. Neubauer in der *Letterboode* II. S. 99—109 nähere Mittheilungen gemacht hat. Sie sind in der vorliegenden Sammlung, wo es erforderlich war, benutzt und unter der Bezeichnung des „Divan“ angeführt worden.

Für die gegenwärtige Auswahl und Anordnung habe ich mich lediglich von typographischen Rücksichten leiten lassen.

⁴⁾ No. 404 des weiter erwähnten Divan's.

Bei den Erklärungen und Hinweisungen habe ich mich auf das Nothwendigste beschränkt. Was ich den Noten Soave's verdanke, habe ich immer namentlich bezeichnet.

Die grössere Hälfte, die noch in der Sammlung enthalten ist, soll in einem zweiten Theile, welcher auch Sammlungen von Grabschriften in Verona und Padua, (letztere von Filosseno Luzzatto gesammelt) nachfolgen.

A. Berliner.

1 כמהר"ר טוביה קטלאנו וצוק"ל.

מעין בור סיד	חנם חסיד
על כן נאנח:	הדור הפסיד
על אופניו	צדיק ענו
כל טוב מונח:	ובעניניו
עלה אל יה	רב טוביה
בשנת אשנה:	צום לגדליה
הן גווענו	קטל אנו
הודו כי נח:	כי אבדנו
לו במנוחה	שיר ושבחה
עמל זנח:	וכרוב שמהה

Z. 4 u. 6 מונה und אישנה Anspielungen auf die beiden Tonzeichen מונה u אתנה, welche eine Ruhe bedeuten.

2 האלוף כמהר"ר שאיל יצחק טריווי"ם וצוק"ל.

תהי נומה	גדול דעה	אם אל
לזולתו	והוא העיר	היום
בעולמו	ברק שמשו	הן עוד
תנומתו	ועוד תקיץ	יאר
שנת השס א.		

Dieser Name ist bei »Brüll, das Geschlecht der Treves« in den Jahrbüchern für jüdische Geschichte und Literatur I nachzutragen.

3 מהר"ר מאנדולין כהן פורט וצוק"ל.

זקן אשר קנה	חכמה ורב חכונה
מהר"ר מנחם הוא	נקרא ומנדולין.
מפורט ב"י כסלו	שם"ב לאל שליו
הלך והנה שם	נפשו ברוב חלין:

Mandolin, für den in Deutschland bei Christen noch früher als bei Juden vorkommenden Namen Mendel.

Soave im Corriere isr. pro 1876 (October) hält diesen, aus Deutschland stammenden Menachem Coen Porto als den Verfasser eines noch handschriftlichen Commentars zum Machsor und des 1555 verfassten und (wahrscheinlich in Venedig) gedruckten Werkchens über Kryptographie, betitelt **צפנה פענה**. Der Verfasser nennt sich darin Menachem b. Joseph Coen Porto.

Der Diwan enthält die Grabschrift der Frau Dina, die am 17. Tischri 5363 starb.

Unsere Sammlung enthält die Grabschrift des Sohnes Abraham, welche hier folgt:

גזע אברהם	4 ציון איש רם
כהן עליון.	כ"י אברהם
הר' מנדולין	בין איש רמים
אב לאביון :	פורט כהן הוא
נפטר בן רב	יום ו' כ"ט אב
אל רום חביון.	השפג עלה
יוציא פרח	יציץ יפרח
על הר ציון :	עת אור יזרח

מִנְת כּוֹסֶךְ	5 לִוִּית הֵן
וּלְרִנָּה :	וּמִמְרוֹם
כִּלְיַת הַזֶּרֶךְ	מִלְכוּתֶךְ
וּלְמַעֲוָנָה :	יִסְדּוֹךְ
צִבְיָה הִיא	גְּבוּל קֹדֶשׁ
וּלְשִׁכְנָה :	וּלְצִדִּיק
לְבֵית קֹדֶשׁ	וּלְדָבָר
וּלְמַדְיָנָה :	וּלְקָהָל
לְאֵין קִצְבָה	כָּכָל חֲכָמָה
כָּכָל בֵּינָה :	כָּכָל מִצְוָה
וּתּוֹסָפוֹת	וּבִתְלַמּוֹד
לְרֹאשׁ פִּינָה :	וּאִמְרוֹתָיו

הוא השר המרומם בישראל גדול שמו המשרה על שמו
ההכם הכולל כמהוד"ר דון יוסף אבראבאניל ה' חשון
ה'שס"ד. תנצב"ה.

Ein Mitglied der Familie Abravanel, dessen verwandtschaftliches Verhältniss zu Don Isaak Abravanel noch näher zu ermitteln wäre.

Aus unserer Sammlung folgt hier auch die Grab-
schrift der Frau Vele da. Beide Epitaphien gleichen
sich in ihrer schriftlichen Fassung und Form:

וְהוּשׁ הַסֵּד	6 לִוִּית הֵן
מִסּוּגֵלָת	וְהוּד כְּבוֹד
אֶסְפוּ נִגְהִם	לְבִשׁוֹ קִדְרוֹת
כְּנוֹכֵלֶת	וְגַם לֶחֶם
חֲשֵׁכָה יַפְעָת	בְּיוֹם שָׁבוֹ
מִהוֹלֵלֶת	נֹת צֶדֶק

משפט לקו	אשר שמה
למשקלת	והצדקה
בנות השיר	לזאת שחו
מיללת	וקול נהיה
חכמת נשים	נטשנו
משכלת	והארץ

ה'ה הגברת עטרת תפארת נשים צדקניות מרת ויליידה
אלמנת השר המרום החכם הכולל כמהר"ר דון יוסף
אברהם אבניל בכ"ו שבט ש"ע"ו:

7 מצבת קבורת האלוף כמהר"ר דוד בכמהר"ר
אברהם לוצאטו זצ"ל.

לראשו עטרה	תורה וגדולה
ורם ל-אנשים:	לדורו מנורה
לעדת חסידים	וגמל חסדים
לדלים ורשים:	ועזר לגדים
ילדים לבניו	וראה בעיניו
להוסיף לששים:	וזכה בשניו
לנפשו מעולה	לדוד תהלה
בקרב קרובים:	לעדן למעלה
נפטר יום ה' אלול השס"ד. תנצב"ה.	

Literar-historische Notizen über die Familie Luzzatto gab S. D. Luzzatto im Jahrbuch von Busch, Wien 1878. In italienischer Uebersetzung erschienen sie, einer Autobiographie Luzzatto's vorangehend, in

der Antologia israel. (Padova 1878), auch im Sonderabdruck. Als der am frühesten vorkommende Name Luzzatto wird darin Salomo b. Abraham Luzzatto, der Herausgeber des Sfora-Commentars zum Pentateuch (1567) genannt. Doch habe ich einen noch früher vorkommenden Luzzatto, nämlich Samuel b. Salomo (in einer Handschrift der Ambrosiana in Mailand) im Magazin für die Wissenschaft des Judenthums, Jahrgang 1880, S. 114 nachgewiesen.

מה טוב ומה נעים	הגיד לך אדם	8
זקן נישוא פנים :	למות כזקן זה	
חכם ובן שועים	איש תם וישר רם	
אל בן בני בנים :	פ"א ח"ת שנות ראה	
עולם אשר ינעים	קנה לעצמו שם	
אשריו ישיש שנים :	אשריו בבחרותו	
לפני תמים דעים	זכרו כיין הטוב	
תלץ במעדנים :	נפשו בטוב עליון	

ה"ה המפואר כמחר"ר יהודה בכמ' שלמה לוצאטו
ז"ל אשר עלה אל האלקים יום ו' בהכנסת כלה ו' כסלו
השס"ה. תנצב"ה.

Zeile 10 כלה, d. h. Freitag, vor Eintritt
des Sabbath.

9 החכם יוסף נ' ר"וי וצוק"ל, יום שני של פסח
השס"ה :

פה הנני אוסף	קבר חכם בעז
שנים בתום הולך	אב בחכמה ורך

יה הטוב מפרי ידיו אשר כוסף
יוסף תן וצדק — תך לבן מלך.

לבן מלך = Re, König; darum am Schlusse ריי

מלך als Begleitname findet sich in einer Unterschrift bei Chajim Or Sarua, Responsen No. 123.

Ghirondi S. 206 nennt Joseph b. Samuel Re als in Venedig, vor 300 Jahren lebend und Verfasser eines massoretischen Werkes. Asulai (שם הגדולים s. v.) nennt einen Jona b. Re. Benjamin b. Menachem Re aus der Familie סומי ist der Schreiber einer Rif-Handschrift, im Besitze Salman Schneiersohn's in Jerusalem, wie dieser in den hieraus (1860) veröffentlichten הגהות bemerkte. Bei seiner Angabe, dass dieser Schreiber im Jahre 4860 gelebt habe, weil sich diese Zahl in der Handschrift findet, hat er wahrscheinlich Schreiber und Verfasser verwechselt.

מהר"ר שלמה בן הגאון כמהר"ר ליב סראוואל. 10

בא נהר צר	מן המצר
כל לשלמה.	עצור עצר
תול כטל	תורה כטל
אף גם דמו.	חיו נטל
תורה ברר	מצוה גרר
כבוד לשמו.	הוא מהור"ר
חור תהו	סראוואל הוא
כי בא יומו.	אכן בהו

שדי המר	אב יום המר
תל עד תומו.	בית נכמר
יום בו ירט	שנת בפרט
הוא כשלמה.	רמז נחרט
נפטר תשעה באב השס"ו תנצב"ה.	

Es folge hier zugleich die Grabschrift des Bruders:

11 מהר"ר יעקב בן הגאון כמהר"ר ליב סרוואל.

האחה זה	תשאל לשמי
לא זו אף זו	עת בא יומי
נקראתי שם	האב לא מת
סרוואל נא -	סף אל עמי
ממחרת	תבר מגל
אלי קורא	חי בוא עמי:

Zeile 3. Anspielung auf Jakob, von dem in Taanit 5 b gesagt wird יעקב אבינו לא מת.

Zeile 5. תבר מגל ist der 15. Schewat; vergleiche hierüber Taanit 31a.

Zeile 6. Die hervorgehobenen Wörter ergeben die Jahreszahl שע"ד.

Ein dritter Sohn Leb Saraval's, mit Namen Nechemja, wird von Samuel Jehuda Katzenellenbogen, in der 7. Rede seiner Homilien-Sammlung, besonders gerühmt und von Mose Sakuto nach dem 1649 erfolgten Tode in einem (im Besitze Soave's befindlichen) Klageliede besungen.

Leb Saraval, der Vater, starb 1617 in Venedig und wurde in Padua neben dem Grabe S. J. Katzenellenbogens beerdigt, wie Filosseno Luzzatto (bei Ghironi S. 218) nach dem aufgefundenen Grabsteine mittheilt. Vergleiche hierüber Soave, im Corriere isr. 1876 p. 7.

מרבין תורה	קנה אורה	זקן 12
היה ריקן	מכל אשמה	עמה
מהון ירוד	אף כי טרוד	צדיק
ימן מקן	כמהר"ר בנ-	רב בין
י"ו בשבט	שם"ז נחבט	בשנת
שם שם לו קן.	עד בא גואל	עם אל

Für den Beinamen מקן finde ich kein Analogon.

13 מי הדורך של נעלך
 סורה מהר אל נא תמעל :
 כי פה שוכב גאון נורא
 ובתורת אל הרבה עמל :
 הוא בן ציון הצרפתי
 הוא האראל הוא החשמל :
 הוא סיני הוא עוקר הרים
 ובעולמו פרי גמל :
 די ניסן הש"ע נפטר
 עפר כסהו לא המל :
 אמר לשלחן אדמה
 בן. אקח חלק ממעל :

Ueber die Ausdrücke עֹקֵר הָרִים und סִינִי vgl. meine Schrift Rabbi Jesaja Berlin (1879) p 5.

Ueber Benzion Zarfati, Rabbiner in Venedig, s. Nepi p. 55. Leon di Modena erwähnt desselben in der Vorrede zu seinen Homilien מדבר יהודה.

Doch unterscheidet Soave (Corriere isr. 1876, p. 6) 3 gleichzeitig lebende Benzion Zarfati: 1) b. Samuel, dieser (der Vater) wird mit vielem Lobe von David Pomis in der Vorrede zum Wörterbuche erwähnt; ferner ein Arzt gleichen Namens, der Anfangs Nissan desselben Jahres (1610) in Venedig starb; s. dessen Grabschrift unter No. 43 dieser Sammlung und drittens Benzion Z., dessen Grabschrift hier mitgetheilt ist.

לפה נטמן	14 אני סימן
ברעותיו:	מאד חכם
וכל ימים	נדיב עמים
ומצותיו:	באל הפין
ישמואל הר	כמותה"ר
מכונותיו:	לבית קורקום
אשר רוב רב	ואלוף רב
וקורותיו:	במו תבל
ובן בנה	וסוף פנה
עליותיו:	בשמים

ושמואל מת בן ע"ב ישנה בחדש השון השע"ב:

Dieser Name ist zu den von Steinschneider in der hebr. Bibliographie 1871 S. 71 und von Soave im Corriere

isr. 1876 S. 82 nachgewiesenen Namen „Corcos“ hinzuzufügen.

אל עושה נכוחה	15 בית מועד מנוחה
מתהלך בתומו:	איש ישר וצדיק
לו תורה תכונה	מן רועי מדינה
מהר"ר שלמה:	מאחים בני הירץ
תמיד שם מצויים	תוך ביתו עניים
אז שע"ה ויומו:	חי תשרי לקצו
מעפר ינער	פה ישן בלב ער
אל חי ממרומו:	ינם מתים יחיה

Im Diwan lautet der Name זלמן מבני הירץ המכונה בני פורים.

16 מהר"ר נתן יהודה היילפרון מציטדיללה וצוק"ל.

אם למקום על זולתו
מצד המתקומם יתרון:
מה נורא המקום הזה
הנה הוא כמערת עפרון:
בו מופת דור רב רבנן
ננו עד עת בא יום אחרון:
לא נפש כי אל אל נקראת
רק קרית ארבע היא חברון:
פור נתן לאביונים
ביהודה עוד זאת זכרון:

לגמור עליו את ההלל
 נמנע כי יחד הגרון:
 ידאג כל לב כי מעם זו
 מה השבית כל גיל כל רון:
 ראשון בשבט שבט עברה
 ויהי בנסוע הארון:

Die musivische Verarbeitung von verschiedenen Schriftstellen in dieser Grabschrift ist beachtenswerth.

17 כיצבת הישר במהר"ר אברהם שמחה קלימאני
 וצוק"ל:

לער הגל ומצבה	לשר צבא רועה נאמן
לאברהם למקנה אות	לבן שמחה מבית קאלמן
גדול דעה וראש קהל	ורב קצין כלכול הימן
ובמדינה בכנויו	מלא עומר צנצנת מן
עצתו כעצת חושי	לכל שואל לו נודמן
בפיכל איש מלא לוגמיו	שמו פרנס חרש אומן
שניים עישר לחדש אב	שנת שע"ה כא פה נטמן
לזאת עובר ושכ הכון	והכן כי עם לו אלמן
בכה עליו בלב נשבר	דמעות אין די עד תומן
והתפלל בעד נפשו	לאל ברוך אב הרחמן.

מלא 6 u. Z. (Sota 38a) ובמדינה בכנויו 4 Zeile Joma 80a) sind geistreiche Anwendungen von talmudischen Phrasen.

Folgende Grabschrift gehört wahrscheinlich einem Bruder Abraham Kalimani's an:

18 מצבת קבורת הישיש נכבד ומאד נעלה הקצין
כה"ר קלונימוס בר שמוחה קלימאני וצ"ל
י"ד תמות השפ"ד:

קצין עם ויזשעם	והוא שם לראשם
למולו גמולו	הלא טוב אמנה :
וכוסו וכיסו	ואושרו ועשרו
נתונים נתונים	ומדרד ומנה:
ידי רש מגורש	בכחו ישימו
מאוזר ועוזר	וגושא למנה:
ועלה לעולה	והביא כנביא
שכיבו סביבו	שניר ו-אמנה :

Die Inschrift für den Vater beider Brüder ist folgende:

19 מצבת קבורת הנעלה כה"ר שמוחה בן הקצין
כה"ר קולונימוס קלימאני וצ"ל :

משוש תופים שבת	וערבה כל שמוחה
וכל היקום נמחה	בשכר על שכר :
חרון אפו שלח	באיש צדיק תמים
זמן רע ממרומים	והוא עלה אבר :
בירה זיו א"ך בו	כדוב שכול פגש
הכי מוקטר מוגש	ואשרי הגבר :
בלב לומדי תורה	שמו בכתב רשם
ובית מדרשם שם	בבית שם ועבר :

ואיבה תתגאה	אנוש ציצת נובל
במחמדי תכל	ואם יש רב שבר:
ואין מיין רקח	תמלא הקנקן
ואתה היום כאן	ומחר בקבר:

Soave will in der vorletzten Zeile ואין für ואיך lesen. — Zeile 5 ergibt das Datum, 21. Ijar 5383.

20 מהר"ר ישראל דאמ"ר שלא"ק מפראגה וצוק"ל:

גברא רבא	הנה נחבא
ביקר וכדת	קטיר תוגא:
רב ישראל	בר אהרן ז"ל
האמר שלאק הוא	מעיר פראגה:
ראש הקהל	ובייסורין
קדש אל חי	כהנהגה:
עזב זרע	ברך האל
אנשי סדר	המדרגה:
עורו עובר	ללכת אל
ארץ נראית	ראש הפסגה:
נקרא לאל	פה ה' אלול
שע"ה נהיר	שם בשרגא:

Israel Hammerschlag aus Prag, starb in Venedig, auf der Reise nach dem heiligen Lande, am 5. Ellul 5375.

21 הישיש כמהר"ר גרשין גרשיני וצוק"ל:

אדון נעלם	אשר הלך
כתום עם כל	יציר נכרא
לעת אעשה	בחפץ אל
אזי טבת	שמו נקרא
ואהרי כ-	קרות הקול
לרב גרשין	מאד נורא
והוא חיה	והוא הווה
והוא יחיה	בתפארה:

Das Epitaph enthält eine herrliche Nachbildung des Gebetes אדון עולם. Zeile 3 und 4 ergeben das Datum, 18. Tebet 5376.

22 האלוף כמהר"ר שמעון הכהן ריכמאן וצוק"ל:

מנחת	שלמים זאת	אשר נעדרה
מן ה-	אנושי מין	ופה נעלמה
תרשיש	וטור לשם	שבו אחלמה
אמר	ה' לו	עלה ההרה:
ידו	בכל חכמה	מאד גברה
עד כי	לשון מליץ	הכי נאלמה
ספר	שבחו כי	בקדם ימה
צפון	ונגבה ע-	ברה מעברה:
שמעו	נ- צחים:	היה זורח
כהן	לבית רומא"ן	בהוד תפארת
ונעים	ומירות אל	ובם נובע

מוהל	ומורה דת	וציץ פורח
שע"ח	בכ"ף שבט	פרט נחתרת.
עלה	בצל שדי	להשתעשע.

Das Epitaph für die Frau des Simeon Roman:

23 מצבת מרת קרימוינה אלמנת כמהר"ר שמעון
בהן רומאן וצ"ל:

גל עד	אשר נצב	במקום זה
אל כל	תהי ציון	ועד עתה
אשה	אלי בעלה	מראשותיו
כי קרי-	מיוינה זאת	שמה אתה
מזה	ומזה היא	קבורה פה
פה י-	היה שבתה	וקימתה
אל עת	אשר יגזור	דבר אל חי
עם שו-	כני עפר	תחייתה:

So ave vermuthet, dass die Frau, welche neben
ihrem Manne das Grab erhalten, bald nach dem Tode
desselben ebenfalls gestorben sei.

24	הן על	אשר נגעל	פאר אישים
	אל טל	לאלטארין	עלי ארין
	חכם	בטיב גיטין	וקדושים
	ונעים	זמירות אל	לאל ירין
	יודא	אשר ידו	כתדשישים
	בי י-	עמוד במרום	שמי ערין

ה'ה הסופר הגדול נעים זמירות ישראל החכם הנעלה
כמהר"ר יהודה אלטארין נ"ע, נפטר יום ו' מנחם
שנת השע"ט:

25 מעט מחזיק את המרובה משכחים העניו חכם
לבב כה"ר שלמה עב"ו נ"ע נפטר בב"ו כסלו תש"ף:

תמים דעים נעים זמר
עלי דוכן בעת עלות
לציר שולח כאיש כהן
עלי קרבן בעת עלות
רצוי לאל בראשית כל
עלי מזבח בעת עלות
ברום הוכן מכון שבתו
עלי כסא בעת עלות
זכיותיו עשרות הם
עלי ערץ בעת עלות:

Zeile 1 מעט מחזיק את המרובה enthält die geschickte Verwendung einer talmudischen Phrase, welche hier besagen will, dass nur ein geringer Theil des Lobes erwähnt wird, das der Dahingesehene verdiente. Derselbe war ein Vorbeter.

26 האלוף כמהר"ר שלמה שמעיה ספירנו וצוק"ל.
ב' חשוון תשע"ו:

תנועות יתדות	ראה פה אחדות
בשר כל תעודות	ואלוף ואיש רב:
בחכמת ישיבה	וטבעית רחבה
מדינית חשוכה	ולימוד מאד רב:

טלמור לתלמיד	כפתיל וצמיד
ודניג והמיד	לגדל כדת רב
ישלטה ישמעה	ספור ניד כו"ה
ומכ"ה טר"ה	ואו"י ב"ו הרוב רב
בחשון כטי בו	כמלך מטיבו
יאמר כלבו	הלא רב לך רב:

Sforno wird von Leon da Modena in seiner Selbstbiographie rühmend hervorgehoben. Ein Gutachten von ihm, datirt vom Jahre 1592, findet sich im Werke *עק* unter No. 37. Commentare von ihm zu den Hagiographen sind handschriftlich geblieben (Nepi, S. 341).

In Zeile 7 u. 8 geben die markirten Wörter die Jahreszahl.

27 הרב הכולל כמחרר דוד פראנקי יום א' ל"א

למב"י הישר:

כתר תורה	כתר ישם טוב
יהיו תמים	על ראש גולה:
הבם בולל	את כל מדע
אל דורו ה-	יה לסגולה:
חסד עניו	מכל אדם
בשפתיו לא	נמצא עולה:
לכן נפשו	בטוב תלין
ישיב האל	לה תגמולה:

Ueber David Franco, den Lehrer Samuel Aboab's, vgl. Ghirondi, S. 160.

28 עוברי עמק היתה למס
 כי ישאלו איה נכמס
 כתר תורה איה נמס
 כתר שם טוב הולך סביב
 מהר חורב בת קול עונה
 עברו יחד קרבו הנה
 כי פה שוכב כדמות לינה.

הרב שמעון אבן חביב בכ"ו תמוז ה'שפ"א:

29 חכם בקי זקן
 חסיד ישר כהן
 כמהר"ר משה פורט
 זכרוננו לברכה:
 כ"ח תמוז נפטר
 שד"ף בו נתעטר
 קרא לו אל עליון
 אל עיר הממלכה:

Mose Cohen Porto, Sohn des vor 1582 gestorbenen Jechiel und der am 9. Cheschwan 1596 in Venedig gestorbenen Rachel Miriam, befindet sich unter den sieben Rabbinern, welche dem 1619 in Venedig veröffentlichten Schriftehen **לנפש צרי** eine Approbation beigaben. (Soave im Corr. isr. 1876, p. 149).

30. במהר"ר אליעזר קולומבין וצוק"ל:

ולברית	מה לא
מלא המה:	מודה עני
אליעזר	הוא במהר"ר
ינה המה:	קולומבין ול
ואדה ש"ן	יום ראש חדש
לביש נטמ:	פ"א ה'א פה דא

Zeile 4 ינה Anspielung auf den Namen Colombin
Tauben.

31. חדש טוב לעמו

המעה על איש חכם

המדה חל

הויש נכבד אהוב

נחמד כל עין:

במה-ר"ר אברהם

לומברוול ול

נפטר יום ט"ך תמו

ה-ש"ן פ"א ד"ן:

32. חכם במהר"ר יוסף באטי"ה

סיני ועוקר הר בשמועתו:

נפטר יונה שפ"ט יום ט"ו סיון

וקן שבע ימים למנוחתו:

Joseph Samega, Verfasser des in Venedig 1590
edruckten Werkes בורת יוסף.

33 הנבון הרופא כמהר"ר
יצחק מאורבינו זצ"ל
34 ומרת לאורומייה
אשתו תנצב"ה

שנת ה'ש"ץ:

נקדר	במלואו	אשתו	זאת פה לצלע
כדמות	ירח		נכון היא לו
מה הם	שנות אדם	נפש	טובה מר"ת
דור ו-	דור בינו:		לאורומייה:
ענו	בכל חכמה	כמעט	אחר מותו
אורו	זורח		באה אצלו
רופא	ורב יצחק	ליה -	נות שם יחדו
הוא מ-	אורבינו:		מזיו כס יה:

35 חכם ירא
הוא נודע ב-
היה בקי
היה משיב
סוחר טוב ה-
כל בן נכר
נפטר היצ"ב
עלה רוחו
אך עוד יקום
עת כי יבא

ושר למאד ישר
יהודה גבריאל:
בטיב כל דת ודין
לכל איש השואל:
מבקש רצון כל
ואיש איש ישראל:
בשם טוב ח' בשבט
ונשמתו אל אל:
ויתהלך בחוץ
לציון הגואל:

26 עלה למרום יום ב' ב' ניסן שצ"ו :

נשבר	גאון יעקב	לבית לוי
וי-הי	לכל הדור	כאב שברו :
אלוף	ורב חנם	כטו נביא
כולל	בכל מדע	ואת שברו :
נדיב	וישר גדול	וכן הביא
אשריו	אלי האל	זכות שברו :

37 קבר מהר"ר יעקב לוצאטו זה :

דרשן חסיד ענו בפעולותיו :
 אהוב נחמד רצוי אל כל אחיו
 תמים הלך עם אל כל עתותיו :
 זקן ויטבע ימים כלה חייו
 היום כבי"ד כסלו בשנת הא ת"ו :
 נישמתו תתענג מזיו שדי
 פה נשמרים יהיו כל עצמותיו :

Die Grabschrift für die Frau:

38 מצבת מרת דולצי אשת כמה"ר יעקב לוצאטו :

ביום בוא גזר דין	שברים תרועה
וזקן נדועה	ובוקה מבוקה :
תנוסה ינוסון	חסידות צניעות
סרישות נקיות	בגשש מרוקה :

מרוצה לאל הי	ויושבה למולו
ולחסות בצלו	קראה חשוקה:
שמנה בניסן	בשפ"ה ברורה
והנה צרורה	בשנה ט"ו קה:
תנצב"ה:	

In den beiden letzten Zeilen sind feine Anspielungen enthalten, mit שפ"ה auf die Jahreszahl, mit מתוקה, Dolce, die Süsse, auf den Namen.

39 של נא נעליך בעברך גבר
 עין פקה וראה באור שבלך
 כי פה לבד מדרס אלי וגליך
 אדמת צבי קדש אחוזת קבר
 שור כי חכם לבב ומשכיר שבר
 צנה וסוחרה אוי עליך
 היה בעוד היה לפועליך
 עד ד"ת וחי' כסלו אשר בא ישבר
 אלוף מנחם רב בבית האבל
 אומר כרחם דל ומך והלך
 לחטי ופתי יהיה עתך
 מבית ספורני בא לנועם תכל
 עד עת אשר יאמר לי בן מלך
 קומה (ה) למנוחתך:

Pastor Unger im Briefe an Dr. Cantarini, abgedruckt im Ozar Nechmad, B. III. S. 142, bittet um nähere Mittheilung über diesen Menachem Sforno,

worauf Cant. antwortet (S. 135), dass Nachkommen desselben in Rovigo bei Padua leben, und die Familie vielleicht von den Sforno's in Bologna abstamme. Das Werk ל"ב נתיבות, welches nach Unger in einem Trauerliede auf Menachem als von diesem verfasst genannt werde, kenne er nicht.

40 מצבת קבורת הישיש ונישוא פנים החכם השלם
כמה"ר יהודה אישכנזי וצוק"ל:

יגור	בקרבי גור	ארי אל הוא
נפקד	שנת שק"ד	לגן דודים
מאיש -	כנז מאז	ידעוהו
נבנה	בשנת כנ"ה	בתלמידים
כל יו-	דעי צביו	יאשרוהו
גבר	יהודה בר	בלמודים
רבו	שבחיו אך	לעת עתה
אגרא	דבי טמ"א	שתיקותא:

In der letzten Zeile wird eine talmudische Sentenz aus Berachot 6b verwendet, die besagt, dass der Lohn im Trauerhause Schweigen sei.

הביטו כל	עוברי דרך
ציון זה הוא	אות גם סימן:
כי פה נקבר	צדיק חמים
איש תם ישר	צנצנת מן:

יָקָר הָיָה	כְּבִנִי מִחֹל
כָּל־כָּל דָּרָדַע	אֵיתָן הַיָּמִן:
הוּא הַחֲבֵר	עֵקִי בֶּאֱבָן
הַקֶּצֶץ ה־	הִנְעִלָה קֶלֶמֶן:
מִגֹּזַע טוֹב	מִמִּשְׁפַּחַת
הַגְּרֵשׁ יָנִי	נָטַע נְעֻמָּן:
וְאִיוֹ נִסָּן "שֵׁן	"נֹון "בֵּית עֲלָתָה
נִשְׁשׁוּ אֶל אֶל	מֶלֶךְ נֶאֱמָן:

42 הַחֲרָר גַּמְלִיאל מִנֶּאֱרָנִי וְלִי:

בְּצֵל שָׂרִי	וְפֶה תַּחְתִּי
מָקוֹם כְּבוֹד	לְאִישׁ תַּמִּים:
בֵּרַת הָאֵל	חֶכֶם לִבִּי
בִּמְפַעְלִיו	קִדְוֶשׁ עַמִּים:
כְּגַמְלִיאל	וְכֵן נִקְרָא
וּמִנֶּאֱרָנִי	בַּעַת אִימִים:
בִּי"ד סִיוֹן	שְׁנַת שְׁנִיד
לֵאלֹהֵי עֲלָה	לְמֹו רַמִּים:

עַם אֵל	יִשְׁיֵשׁ יִשְׁיֵשׁ	כָּלִי מֵלֵא עַסִּים	43
חֶכֶם	רוֹפֵא מוֹבֵהֶק	נִבּוֹן וְטָהוֹר רַעִיוֹן:	
וּבַחֲב־	מֵת הַתּוֹרָה	גַּם כֵּן עוֹן לֹן אֹרֶה	
מִשְׁפָּ-	חַת צְרַפְתִּי	כְּמַהֲחֲרָר בֶּן צִיּוֹן:	
בְּמֵאֵד	זָקֵן עֲלָה	עַם שֵׁם טוֹב וְתַחֲלָה	
יוֹם	רֹאשׁ חֹדֶשׁ נִסָּן	הַשִּׁיעַ אֶל אֶל עֲלִיוֹן:	

Dieser Benzion Zarfati, als Arzt gerühmt, starb am 1. Nissan 5370, während der Tod eines anderen Benzion Zarfati (vgl. No. 13) am 4. Nissan desselben Jahres erfolgte.

44 מצבת החכם יוסף מולי וצ"ל:

מאריך מולדתו	יצא יצא יוסף
לשוב עוד לביתו	ולא יכול יוסף
רונו קפץ אותו	מרוגזו של יוסף
מות מצא אותו	מרוץ טורף יוסף
שנת השע"א תנצב"ה:	

Eine herrliche Inschrift für einen nicht näher bezeichneten Joseph, den auf der Heimkehr der Tod ereilt hat.

45 הרופא כמח"ר משה אלטינו וצ"ל:

אביר רופאים	מכריא גופים
ובצדקתו	אף הרוחות:
בינה טבעית	עם מדעית
דת אל חכמה	ישת בטוחות:
כמח"ר ה"ר ר"ם	משה עמרם
אלטינו	גזע פחות:
זקן תמים	בא בימים
מוסיף בינה	ממעייט כחות:
ניסן יש"ה	מסע עישה
ליל כ"ף טי"ת בו	בא למנוחות:

Vielleicht identisch mit dem Arzt Mose Alatino, den David de Pomis in der Vorrede zu seinem Wörterbuche **דור צמה דור** als seinen Verwandten, in Ferrara wohnhaft, bezeichnet und als Uebersetzer einzelner Werke des Avicenna und Thimestius nennt. Vgl. noch Ghirondi, S. 256.

46	תחתי ארגו	בו איש חש גו
	שכל ישר	על דת ודן:
	כהן תמרי	נכד הארי
	הח"ר משה	משבאדין
	ליל חי בשבט	שס"ה נחבט
	ותפגע בו	מדת הרין:
	עוד יקום יום	האל איום
	כל העמים	יורה ידן:

Soave hält **תמרי** identisch mit Datolo; doch kommen in der Sammlung noch mehrere Inschriften sowol mit diesem, als mit jenem Namen vor, bei **תמרי** ist aber immer die Bezeichnung **כהן** vorhanden, nicht aber bei Datolo.

Unter den von Filosseno Luzzatto in Padua gesammelten Grabschriften befindet sich auch die eines **שכתי בר משה הכהן התמרי** und eines Sohnes desselben, mit Namen **משה**, Beide als Märtyrer oder Erschlagene durch Beifügung der Formel **הי"ד** (s. unten No. 52) bezeichnet.

Im Diwan (Letterboode, S. 101) ist die Inschrift für einen **הירץ שבאדין** (wie der von Neubauer als undeutlich geschriebener Name **שראדין** zu lesen ist)

בטריאסט (משה נפתלי כהן ב"ר אב) על אשתו ברענדלה
(תמו שט"ה):

47	עפר	מנסה את	נזית איש
	משכיל	בדברי אל	ועושיהן
	החיר	רפאל תם	ולא הבאיש
	הוא בן	ליוסף י-	עקב כהן
	נלכד	בשוב ימיו	בעבדו
	אביע	ימי תשרי	פרט זך הן
	ולקן	ימי עולם	יחי קל חיש
	ישיב	עלי לאו לאו	ועל הן הן:

Zeile 6 ergeben die gesperrt gedruckten Wörter
die Jahreszahl שט"ה.

48	הן משתו	של של מ
	חיים איש עט	סופר מהיר:
	עלה לאל	ב"ף דל"ת אב
	בשנת שט"א	צדיק בהיר:
	ממצדיקי	הרכים פה
	על כן גם שם	יאר יחיד:

49	שהייה לדרסה	הלדה הנרמה
	ועיקור גבר רב	מכוסה פה נעלם:
	גבור הוד דון מאיר	ולומברונו מהוד
	בחכמה לב רחב	כפתחו של אולם:

מכונן ברחובות	כנסיות וישיבות
ולא שב דך נכלם:	וחונן אכיונים
וזקן בימים	ומגזע רמים
קטנם וגדולים:	משובח מפי כל
לגן עדן הובא	בכבוד ובשיבה
וישב עד עולם:	וינות עם אל

נפטר יום ו' כ"ח אדר ראשון שע"ב. תנצב"ה:

Zeile 1 und 2 enthalten eine Verwendung der talmudischen Schlachtregeln, die an sich selbst als künstlich gelten mag, hier aber am allerwenigsten am Platze war. Grell sticht auch die Phrase ab von dem Lobe, welches dem Dahingeshiedenen weiter gewidmet wird.

אשר היה בדורותיו	לעת זקנת שלמה זה	50
ורב תהלותיו	מאד ישר וגם נאמן	
זמן בוגר וקורותיו	אזי לו תם וגם נשלם	
ברוב יגון לתולדותיו	והלך לו לארץ טוב	
בהר קדש יסודותיו	ומשפחתו לבית לוצאט	
ברון נושא אלומותיו:	בא"ז טב"ת שנת שלום	

מצבת קבורת הכחור משיכיל ונבון הח"ר מרדכי 51
 וצ"ל בכמהרר יהודה ארית ממורדנא יצ"ו:
 פרי בלי נגמר שליש בישול
 בחור בכ"ו שנים הלא נרצה:

נחמד להשכיל דת וכל חכמה
 הן טוב בעין אדם ואל מצא:
 מסערת תכל בשלום פה
 ליל ט"ת בחשון מר - דבי יצא:
 שנת ישע"ה תנצב"ה:

Marco, der Sohn Leon di Modena's ist nach einer Notiz Soave's am 20. Elul 5351 in Montagnana geboren, hat also nur ein Alter von 26 Jahren erreicht.

Die Inschrift für einen anderen Sohn Leon's, der im Alter von 21 Jahren von mörderischen Händen umgebracht worden, lautet:

52 הבחור זבולון הי"ד בכמהר"ר יהודה אריה
 ממדינא יצ"ו:

ארץ אל תבסי דם בחור וגבור
 קול יפה ומשכיל איך שנה זבולון:
 נשעך מארורים טבחים אשמי"ם
 ליל ביעור שש"ב כן אל אויביו יכלון:
 נפטר יום א חמ מחג המצות השש"ב:

Zeile 1 ist Abbreviatur für השם ינקום דמו, eine Formel, die dem Namen eines Märtyrers oder Erschlagenen hinzugefügt zu werden pflegt.

Zeile 3. Was bedeuten die Punkte über אשמי"ם?

Zeile 4 ליל ביעור, d. h. in der Nacht vom 13. zum 14. Nissan.

נודף כמו מוגמר	ערש ומטת איש	53
מעש באשכלות:	קומה כמו תמר	
חכם בתורת אל	נבון ורב דעה	
ארהות עקלקלות:	גישור בישראל	
מאיר וגם מזהיר	ה"ר יעקב הוא בר	
תמים ולמולות:	מוהל מאד מהיר	
שע"ח לעולמו	י"ב ימי תמוז	
ניכר במקהלות:	הלך ורישמו	
עד קום בני אישים	נחו בנן עדן	
רגליו כאילות:	הלך אזי ישים	

54 מצבת הח"ר שמואל דאטולו ו"ל:

וינפש	יום כי שבת
בא נמחיצה	צדיק תמים
טי ירח זיו	בשנת שפ"ד
נפלה פרצה	בעולם הן
תוך מי טוהר	קדוש נרחק
מוציא מצה	מבין אחים
כל הנשאר	מרור כורך
לאל נרצה:	צפון ברך

Die Verwendung der Memorabilien beim Seder-Abend bemerkt man auch in folgender Inschrift.

55 מצבת אדם חשוב:

בר פס יה הין	קדוש נרחק
מוציא מצה:	מגיד רחצה

שלחן עורך	מר"ר כורך
הלל נרצה:	צפון כרך

56	הח"ר מרדכי מאוסיו	יבנו הבחור יצחק ו"ל:
אנוש דעה	אשר שעה	ציון אצלו ויקר לו
לאל תמיד	ותורתו:	אשר קדם להתעלם:
נדיב לבב	כמו הונכ	פני אביו ימי אביב
ואין לנו	תמורתו:	בבחרותו והוא עלם:
שנת שפ"ו:		שנת שפ"ב:

Mordechai, wahrscheinlich identisch mit dem von Dr. Marco Osimo in Padova in seiner Schrift *Narrazione della strage compita nel 1547 contro gli Ebrei d'Asolo* S. 106 näher nachgewiesenen Mordechai-Marco Osimo, der gegen 1550 geboren und gegen 1570 sich mit Pessele di Marco aus Riva di Trento verheirathet hat.

57	מצבת הח"ר עזרא צירוי ו"ל:
באבוי בסיון	בנו נא נברים
תרועה ושברים	ובוקה מבוקה
שנת בויא בשלום	ארצות נשמות
ואמי אחרי מות	והנה צעקה
מצוחצה ובהר	כמו אור יקרות
ועזרה בצרות	ורודף צדקה
בקרב חסידים	יחידי סגולה
נשמה צלולה	כנס יה חקוקה

וכלם כאחד לעת קץ ישובון
בשיבה ינובון ויחנו במתקה
נפטר יום ה' ב"א סיון השפ"ז :

Z. 10 ויחנו במתקה ist die Schriftstelle in Numeri, c. 33 v. 28, welche hier den Sinn erhalten hat »sie (die Wiedererstandenen) werden in Annehmlichkeit lagern«.

58 גדול דעה אצלי ומכסף נבחר
הכם לבב הח"ר מנהם עובדיה:
שנת השפט תמוז נקרא בארבע בו
לפרעון חובו דזקף ליה הויא:
עצתו בתבונה ומט בן מ"ט שנים
מחונן אביונים וטוב אל כל בריה:
בבן הנה רוהו יהי עם נצחיים
בארץ החיים ושמה יראה יה:

Z. 4 »heimgerufen zur Entrichtung seiner Schuld, zu der ihn die Schlange verpflichtet hat« — eine Anspielung auf die Schlange im Paradiese, durch die mittelbar der Tod in die Welt gebracht worden ist.

59 לרפוא קהלות אל בעת הדבר
רופא וטוב אבר רפואתו
יצחק גדליה זה וכא לקבר
שצא בייט חשון בבחרותו
בן ל"ב שני חייו כנשבר יצבר
אמנע תהי כבוד מנוחתו:

Isaac Gedalia, Doctor der Medicin, der Philosophie und des Rechts, liess zu Ehren des Rabbiners Leon Cantarini, als dieser 1618 den Grad der medicinischen Doctorwürde erlangte, zwei Gedichte, das eine in lateinischer, das andere in spanischer Sprache erscheinen. Vgl. Osimo, cenni biografici della famiglia Cantarini, S. 109 Note u. — Isaac Gedalia wurde während der Pest, im Alter von 32 Jahren, hinweggerafft.

60 מצבת הח"ר יהואל ישראל המכונה ויראל

מהטוב וצ"ל:

הנם לבב אמין	למולו תגמולו
ובכבוד עשו לו	בעדן גן רטוב:
בעודו בחיים	מהוקק בין רגלו
וסופר לקהלו	ושם משמן טוב:
נפטר יום ו' ה' אדר השצ"ב:	

נפט' יום ו' ה' אדר השצ"ב: entspricht dem Namen Delbene.

61 מצבת הח"ר יוסף לוי וצ"ל:

משנים	ומעריב זה	אשר רשם
תמיד	בתורת אל	ארוחתו
כעת	בגן עדן	מנותתו
יוסף	והוא לוי	והוא גר שם
יום ה' כ"א סיון השצ"ט:		

62 מצבת קבורת הח"ר יהודה צירוי וצ"ל:

ראו תם וישר	במותו מאושר
וחוסה בבוא עת	ימי ה-פקודה
חכם לב וענו	וצדק לפניו
וגבור כאריה	לתורה תעודה
מאד זך וגקי	מפולפל ובקי
ונפשו טהורה	ונאה חסודה
כקרבן מכפר	ומרבה לספר
הרי זה משובח	ונודע יהודה
נפטר יום ה' י"ז שבט ה"ת:	

63 מצבת הרבנית מ' שמחה צירוי, ו' תשרי שצ"ו נ"ע:

פתאום ישבה בדד בין החוחים
חמדת נשים כשושנה סוגה
הן כעת תחת א-חד השיחים
אשת חיל הרבה הענוגה
הנה עולם זה הוא כמלון אורחים
על כן, כי אחרית ה- שמתה חוגה:

64 זה מקום מנוחת קצין וראש המדינה כ"תר שמחה
קלמן טירוי וז"ל נתבקש בישיבה שיש בה סמיכה
יום א' ו"ג טבת של"ב לפ"ק. חנצב"ה:

בעון הדור	צדיק נתפש
רוחו שבת	וינפש

עני לא נח	הן הצבור
אף כי נאנה	גם לא שקט
כאני אין לו	יען נשאר
כי סר צלו	רב ההובל
בדרור קן לה	תשוב נפשו
אל הנחלה:	אל המנוחה

65 הישם בקרקע זה לבך רגלו
 ילך וכל יביט לאן ואנה
 רמזו אני אל איש בטוב חבלי
 צהר לביתו מר- דכי ציואנה
 בניו במר בוכים שנת של"ו
 נפטר בשיש אדר ובא תימנה
 תקום גוייתו לגורלו
 עת קום שאר נופות ויום בואנה:

66 מרת מלכה אשתו:

השיש זמן אצלי	אשה נצבת
ילמוד מבקש לה	כי פה נטמנה
רמה מקור חכמה	תמיד שואבת
צהלה וגיל בנים	כבוד כולנה
עם אל בנן עדנו	נזר נחשבת
נשים אישר נשא	לבן אותנה:

Beide Epitaphien, gleich in ihrer Form, ergeben

das Akrostichon שלמה הירין, wahrscheinlich der Name des Schreibers.

רואה היום	אם יכאב לב	67
עדיו יבלום	תחת צדיק	
כי ממרום	יפנה ישביל	
יבא שלום	קול רם קורא	

מצבת קבורת הנע' כמ' שלום בכ"מ יעקב די שלום
זלה"ה, נפטר מן עלמא הרין מנוחתו בנן ערן ב"ח טבת של"ו:

Zeile 4 enthält eine herrliche Verwerthung der Schriftstelle für den Namen des Dahingeeschiedenen.

68 איש פישקרול:

אל איש נאמן	ציון זמן
ונשוא פנים:	צנצנת מן
ושמו משה	זקן נכבד
איש האמונים:	קלונים מוס
מט אהליו	כ"ט אב השלו
עם מעדנים:	לזכור עלה
הוא יום מותו	יום הולדו
לא רעננים:	ושנותיו מ-
ימצא חביון	תוך אפריון
ההגונים:	עוזו אל מעשיו

Das Epitaph für die Frau:

69 לבית פישקרול:

אשת חיל	כאביגיל
במקום זה	נמצאת וטמונה
אשת האיש	נכבד משה
קלונימוס	ושמה חנה
אדר ראשון	הש"מ"ב עלתה
לזכור אל שם	שם את קנה
ופרי ידה	ינתן לה
ויהללוה שם	במכונה:

Für ein anderes Mitglied der Familie, mit Namen Jechiel, wie es das Akrostichon ergibt:

70 איש פישקרול:

יום מר לי מר	לבני אומר
חסיד גמר	בעל תורה:
חבר נחמד	אל אל נצמד
נכחו עמד	לי בצרה:
יול אישון	עני שמשון
בכני ראשון	מימי מרה:
אין לי עדנה	ראש השנה
לאילן נ-	טה קו עזרה:
לשנת כשן	עלה עשן
מלא ישן	כולו אורה:
קנה שם לו	ראש הלולו
פה תוך סלו	בעל תורה:

Zeile 7 u. 8 ל"ה לאילן 15. Schewat.

71 על האיש משה בני יודא לוצאט
 עיני בוכיה
 גם על אשתו מרת רוזלן ארים
 תאניה ואניה
 חדש חשון השל"ז גופם הורד אל
 שאול תחתיה
 אך נפשם עלה שמים לשבת יחד
 על כס יה:

73 שני אחים יקרים אמת וצדק נשקו ממבחר היצורים בשמים נחשקו השיגו הוד ערים בדת אל נתחזקו: יום גי' ה' כסלו של"ש.	72 פה נקברים כשני עפרים מכהנים נגזרים בצרור החיים צרורים רפאל ויוסף בני אדירים מבני אבירים: יום ו' י"ג אלול של"ח.
---	---

איש תם נכר משה מאצה שנת יב"ל לרם נשא תניחנו לו מחיצה:	74 סה נקבר חכם כה"ד עשר אלול קדש הלול הוא למענו בנן עדנו
--	---

משה האיש	הביטו זה	75
דם בן ישי	נקרא מק-	
כסלו של"ט	יום ראש חדש	
למורא שי:	הבילוהו	

76

צדיק תומו	הנהיג עמו	תורק שמו	יצא כי טוב
עני עמו	פרס לחמו	גם מעצמו	חרף לחטוב
"ט אדר ש"ס	אסף השם	רוח השם	משמן טוב
יוזביל לוי	עדרף נביא	בגן רוי	ובעץ רטוב:

77 שמ"א לפ"ק:

מקום כבוד	לעצמות איש
אשר שלם	במקום סרים
שפת אמת	בקול נעים
לכשר על	עם העברים
ידי עליון	לקחוהו
וקרא לו	ליל שמורים
אליעזר	לוי עבדי
לפני נא	תשיר שירים:

Zeile 2, 3 u. 4 drücken aus, dass der Verstorbene ein Vorbeter war. Zeile 6 ליל שמורים, d. i. die Nacht des Pessachfestes. Zeile 8 bezieht sich auf den Brauch, in dieser Nacht das Hohelied Salomons zu lesen.

78	גזע נעמן	פה הוא נטמן
	בכי עזב	אל דת שואל
	רובץ תורה	משנה מקרא
	ימיו גזע	פנה בית אל
	אסף מקשן	חלף תרצן
	למנחם בן	רב גכריאל:

יום ו' כ"ח תשרי השמ"א. פי' כי לקח אותו אלקים:

Ein Gelehrter, der in der Woche starb, in der man den Schriftabschnitt (Genesis 5,24) von der Hingewnahme Chanoch's las.

79	אשה תמה	היא נעמה
	חכמת לב	פה זבולה
	מתוך ביתה	פנה הורה
	חדש שבט	שבת גילה
	איך אנחם	אם מנחם
	עם אשתו מ-	ת מולצילה
	פה הם חונים	אם על בנים
	יעקב ו-	משה אצלה:

יום ג' י"ג שבט פי' קרא "ישמה" מרה לפר"מ:

80	נשוא פנים	כמו מלך
	לשדה הוא	ולי נעבד
	אשר היה	בתוך עמו

מאד נכבד	קדוש האל
בקול נעים	ומתפלל
ולבוש כד	כמו כהן
עקב ישאשו	שמו הרי י-
כבית הבד	וכו עסים
וגיל תורה	ביום שמחת
באף אבד	שני"ז מות
לאל עלה	ואף רוחו
ולא יכבד :	כנשר קל

Ein vielgerühmter Vorbeter, der am Feste der Gesetzesfreude starb.

צדקנייות	מן עבריות	81
רבת בינה :	אתי אישה	
יוויטה בת	רוחה שבת	
כשושנה :	משה ישי	
השני"ז שלו	כ"ף ה"א כסלו	
זוה פנה :	שקט הורה	
ברצון איום	תקום עוד יום	
תפקחנה :	עיני עכרים	

לאישה זקנה	מנוחה נכונה	82
לדירת גבוהים :	הגונה מעונה	
לישי קשורה	למרת וינטורה	
והיא בית אלקים :	אנחנו בצרה	

83 מצבת קבורת הכלה מרת אסתר בת כמ'

יצחק שמחה יצ"ו:

עלמה תמה מות דמה

הגיע תור הסתר אסתר:

יפה כלה אותה כלה

וי היא בימי גילת אסתר:

נפטרה י"א סיון הש"ן כליל היה ראוי לנשואיה. תנצב"ה:

Zeile 2 birgt eine geistreiche Anwendung von Schriftstellen in sich.

84 כאן קן קנקן

ישן ישן

ליהודה בן

עדן יורש:

ישר שר סר

יום ב' אייר

השנ"ג שכר

מצות דורש:

85 נושא בנועם קול

למען כל מרת עדת

אל חי ומתפלל

בעד צבור:

יצחק בכ"ר יוסף

אשר אסף במר

מנת אלי רשתו

הלום קבור:

לאל בתום הלך

כמו מלאך, בכ"ה

אלול שנת השנ"ג

ושם חבור:

היה אנוש תמים

בכל ימים, ועוד

ישוב ויחיה תוך

כדי דבור:

על איש יקיר	אבן מקיר	86
לדל חונן:	לאל מוקיר	
בכט"ר קלמן	משה נאמן	
סה מתלונן:	גרש"ן רחמן	
חמים ישר	קצין ושר	
מכל רנן:	זך ומאושר	
בלבבו בר	אוהב נכר	
טוב מתכונן:	ובכל דבר	
קרא אליו	אל בזבוליו	
מה נתאונן:	נחנו עליו	
יום שבת כי חשון שני"ד:		

אל ומכבד	ירא עובד	87
זה עובדיה:	אינו אבד	
אל העברים	כי ראש צורים	
יד על כס יה:	אותו הרים	
יד שם נתאב	ח"י ירח אב	
זה איש היה:	מרחמן אב	

לראש פנה	אבן הזאת	88
יסוד עולם:	זכר צדיק	
אנוש שלם	יעקב ליאה	
כמו סולם:	עם צדקותיו	
ש"ן נר"ן אליף	כ"ף ח"ט אלול	
וסה נעלם:	שמה נגלה	
עדי מתים	ינוח לו	
עסר רגלם:	יקימו מ-	

יום בית עליון	89	היה עליון
לשלמה איש		כהן באמי
בשנת בשמי		עלה בשמי
בשמי מעלה		לתהלתי
ושמי חנה		לעד חנה
א"ך פה סלעי		ומצודתי:

הנה נקבר	90	איש לכב בר
כהן צדק		יוסף יעקב
חסד גומל		היצון חומל
מאשר כלכל		יוסף יעקב
סיון יום ז"ך		נפטר תם זך
לפרט אבי		יוסף יעקב

מצבת זקן ה"ה כמ' יעקב הכהן הנקרא יקופין ז"ל
נפטר יום ד' כ"ז סיון שנ"א:

אני כהן לאל עליון	91
שמי משה ועקי-כה	
אני נותן לעמל און	
ודל מכנים ברוכ ח-בה	
אני דבר בתוך עמי	
אני מוצאי אני ה-בא	
שנת שנ"א כמ' תמוז	
למזבח על ואור נח-בא:	

92 יוחנן דוראנטו ז"ל, אייר השמ"ב:

פאר הזמן	לכב נאמן	הלא נאמן	וגם נקבר
בכל בו יד	כשם ויד	והריץ יד	בלכב בר
מקור נול	אשר אזל	ביוחנן ז"ל	לחיים בר:

93 אחים בהספדאי

וי לן דמיתין

שמ"ט בכ"ט שבט

אבבה שנות ימין

צדיק ו ב נ י מ נ

נפטר לעולמו:

היה לכל אחיו

משען ומשענה

היה לראש פנה

לדרוש בטוב עמו:

רואי פני קברי

. ישבה בני קליר ליי:

94 אבבה במר נפשי

הוי אה והוי ראשי

עיני מקור דמעה

תרד בני תול

על גור יהודה ז"ל

פורס לדל לחמו:

גופו שנת שני"א

נקטם ביי"א חדיש

תמוז ואור חדיש

אל על בבא יזמו:

אחים בני מיכלי

יסית לפי תומו:

95 נה נפשיה

לבית ה ל ו י

כ"ה טבת

הרוח תשוב אל

דאשיה שמשון

צדיק תמים

שנת ש"ן

הצור תמים

תהא מנוחתו כבוד:

96	סודו אלי	ולחיל מלי
	ספרו עמים	ובכו מרה
	יום בחוד תם	איכה נחתם
	בנפול פתאום	עליו קורה
	פ-צעה מוחו	פרחה רוחו
	כרע נפל	הנע עברה
	יקום אותו	הין צדקתו
	גם אל עמו	יפיץ אורה

ה"ה ר' יקו תיאל בר שלמה כ"ץ ז"ל, נפטר י"ג כסלו
הש"ן תנצב"ה:

97	זקן נשוא פנים	98	נער רך בשנים
	אצלי ובן תשעים		נכדו מעין גנים
	לא כהתה עינו		נחמד בין הבנים
	לא סר ונס ליחו:		יקר פה הוא מונה:
	נקרא יחיאל בר		אברהם בן יוסף
	אברהם ספרדי		כל טוב והוד אסף
	נבון בכל דבר		אתו מות שסף
	ישר וטוב כחו:		יום י"ד אדר שנ"ח:

Grossvater und Enkel neben einander gebettet.

99	משכב אשה	שנתגרשה
	מן ים תבל	אל חוף עדנה:
	ארבע תמו	שונא רמו
	מתה רחל	היא דיאנה:

נחר נשים	בעלה השיש
ההיר יצחק	ממורדינא:
פה בא שמשא	כחות נפשה
הן רק באור	חשארנה:

Wie Leon da Modena in seiner Selbstbiographie erzählt, hatte die Mutter auf den Rath eines abergläubigen Rabbiners ihren Namen Rachel mit Diana vertauscht, als sein Vater sie nach dem Tode der ersten Frau heirathete.

Zeile 8 ist die Schriftstelle im 2. Buche Mosis C. 8 V. 5 mit Vertauschung des Wortes באור für ביאור.

מפוארה	לבחורה	מקום 100
מבולקה:	כנות ההן	המרת
לאביה הי	דונינה היא	מרת
כנסתלקה:	יקותיאל	הוא הי
אליעזר	משה בכמ"ד	וכמ"ד
לריהוקה:	בוכה גם הוא	בעלה
רגלה בסד	תמוה ישס"ד	כף ביית
סליק פדקה:	מתוך לידה	הוישם

אשה תמה	פה באדמה	101
מרת רחל:	טובה ושמה	
היר בנימן	אל איש ימין	
חומה וחיל:	פינצי ימין	
ט"ו אב הלך	בשנת שס"ד	
ערן נחל:	רוחה להיות	

102 קצין וראש לכל עמו
 לו הוא דורש טוב מעצמו
 כי דמשה עליו שכמו
 שמו הגביר כמ"ר דניאל רודריגה נפטר ביום כ"ז
 סיון השס"ג תנצב"ה:

Daniel Rodrigo war Präsident der Gemeinde zu
 Venedig (Soave's Mittheilung.)

ובדורותיו תמים	103 יקן נשוא פנים
אב מלא רחמים:	היה לאביונים
נשמתו בנעימים	נקבר בין ההיים
גם נוחה בתמימים:	נפשו בטוב תלין
ושמו משה ישי	יעקב בן איש חי
על האדמה חי:	כל הימים אשר
השי"ן סמ"ך דל"ח	ולראש חדש תמוז
אשר הופקר אתו:	השיב הפקדון

Die letzte Zeile enthält eine Redewendung aus
 Lev. 5, 23.

גם זאת הגיעה	כל גוף נברא	104 אל קץ
נקראת לנחת	נסת בלה	עם הכ-
נפשה הרגיעה	אלול ה"ת	חדש
חוץ מני נחת	מבית באלדו	טויבלה
עמה גם חמה	נשים כלן	הדרת
עושר טוב שמה:	צדק שלום	שיבה

מסכה פנה	106 פני זקן
בשנת ישי"ג:	בכ"א טבת
ס' צי' היה	ישמואל מן
ושנותיו ס"ג:	אנוש תמים

באה תרישיש	אנחת הן	107 פה חוקי
ליבשה:	המון חבל	מן ים
עולה חמה	נשי חיל	בין כל
רק בקדושה:	ומפעלה	לבה
לרצון קונה	עשי ידה	כל מ-
אחת לשה:	מקטפת	אחת
בת רב מודה	דלן נקראת	היא א' -
דאטול אישה:	יקות יאל	לכמר
בשנת ישי"ג	ימי אייר	חמש
כי בא ישמשה:	במלון זה	נחה
מר יבכיון	ילדיה	עיני
יבבה אישה:	בדו אותה	כי א-
תישחק לכל	במקום טוב	אף היא
צור נפשה:	צור הים	כי ב-

Das Epitaph für den Gatten:

חולך תמים	קבורת איש	108 הנה
לאל ישעה:	נתיבותיו	ובכל
מן העמים	למכיריו	אהוב
היה רועה:	ואת אחיו	נכבד
חברת רמים	מלי הסד	בין גו-
אביון גועה:	לרחם על	נמנה

נקרא	יְקוֹת־אֵל	דַּאֲטוֹל הוּמִים
בְּנִיו	וְאִישׁ כִּי־	לְדָה יַפְעָה:
נִפְטָר	טַבַּת הַשֹּׁׁׁעַ	בּו חַ״י יָמִים
כִּי אֵל	מִנּוּחָתוֹ	מָהֵר צוּעָה:
יִשְׁכּוֹן	שָׁמַי מְרוֹם	עַד אֵל אִימִים
יִפְתַּח	סְנוֹר מַטּוֹת	אֵלֶּה מַסְעִי:

In der letzten Zeile bezeichnen u. מַטּוֹת ursprünglich 2 Schriftabschnitte im 4. Buche Moses.

109	אִשָּׁה	שִׁנְת־גִּרְשָׁה	מִן יָם נִגְרַשׁ
	אֵל חוֹף	כּוֹלֵל בּו כָּל	הַתְּנַחֲמוּמִין:
	בְּבוֹד	וְצַדִּיקָה לָהּ	לְרֹב פֹּדֶשׁ
	וּבְהוֹד	זָקְנָה אֲצִלִּי	מוֹת הַטָּמִין:
	אִשָּׁת	חֵיל הִיתָה	אֵל אִישׁ נִפְרָשׁ
	הֵן הוּא	יוֹסֵף בְּאֶלְדּוֹ	בֶּר בְּנֵי־מִן:
	לֵיל הָאֵל	יָם יִיא כִּסְלוֹ	יִשְׁס־א נִדְרָשׁ
	רוּחָה	לִפְנֵי הָאֵל	רֶבּוֹן עֶלְמִין:
	תִּשְׁכַּב	בְּמִנּוּחָתָהּ	תּוֹךְ גֵּן נִשְׂרָשׁ
	עַד קוֹם	כָּל הַמַּתִּים	קִץ הַיָּמִין:

Die Inschrift für einen gleichnamigen, im Alter von 15 Jahren verstorbenen Baldus:

110	כִּיכָה	עַל מוֹת לִבָּן	פּוֹרַת יוֹסֵף
	הֶקֶד-	צִין בְּנֵי־מִן	בְּאֶלְדּוֹ אֲבִיו:
	כִּי עוֹד	נֶעַד יָרֵךְ	מוֹת שִׁסָּף
	אוֹתוֹ	בֶּן טַ״ו שָׁנָה	אֲהוּב חֲבִיב:

ערב	הג ישבעות	שלום אסף
כל טוב	על בן יורד	המעה כרבים:
לא ית-	נחם עם כל	זהב כסף
יק ב'	יזה עת י-	יזל של כרבים:

Zeile 5 ergibt שלום die Jahreszahl.

Es mögen hier die Inschriften für einige andere Mitglieder der Familie Baldus folgen:

111 מרה מינקלן אשת ב"ר בנימן בר יוסף באלדון י"צו:

נפן	מרה פה	מרת ישכר
כחי-	הה מרים	איתה קטף:
מן כל	מרת טובה	מבית פאריגין
ישנה	מבי הכל	נשים וטף:
מאיש	ליקחה זאת	בנימן בר
יוסף	באלדון נפשי	בי תחעטף:
יום זך	אלול שעי	נפטרה לה
דיתה	כששים	כמים נטף:

Folgende Inschrift gehört wahrscheinlich dem Gatten an:

112 ב"ר כסלו חש"ו:

מרת	יקר חולך
תמים וכל	טובה מולך
חד בנימן	כנמר יוסף
באלדון נפטי	כשנותו מ"ה:

צדק לבש	כמעיל צניף
הוא בקהלו	כבוד הניף
מה גם עתה	אותו עוטה
וקרעים לא	תלבש נומה:

113	אילן יפה ענף	עיץ טוב אשר חונף
	מות בלי חמלה	כרת צר בחרבו:
	נזר לא בר הם	באלדו כאישי נדהם
	ישר ובן רמים	עודני כאבו:
	בן כ"ף וחיית שנים	שפג בלא בנים
	ליל כ"ף וה"א כסלו	שם עבים רכובו:
	הנו בגן עדן	ישב ויתעדן
	עד עת אשר תשוב	רוחו עוד בקרבו:

114	בנות	ישראל אל	ישאול תבכינה
	להאי	ישופרא בלי	כגו ארעא:
	פני	חמה עלמה	בטוב ישינה
	מעט	אחר לדתה	לתולעה:
	לאי-	ישה לכמ"ר מר-	דכי באלדוזה
	ובת	צורטלן בת	חבם דעה:
	חסי-	דות יראת אל	עלי פניה
	בכל	עת רגע יום	וכל ישעה:
	בכץ	הנה נפשה	לעדן באה
	ושם	בטוב תליץ	וברקיעא:

השפ"ד:

Nachstehende Inschrift ist für den Gatten:

115	לראש	ה'ר מר -	דכי	באלדו
	כמו	הר מור	שמו	המעד:
	בחב-	רת גו -	מ לי	חסד
	לכל	אביון	ודל	סעד:
	אנוש	ישר	וטית	כסלו
	שנת	יש"ה	לאל	צעד:
	בשם	טוב פה	הלא	גדל
	ובן	נפטר	לה -	" עד:

116	משכב שלום	ליראת אל
	דולצי מבית	יקותיאל
	דלוג הלל	יהי שנחה
	כי מי זה איש	גמור יואל

Zeile 3 דלוג הלל und Zeile 4 גמור wird durch die Vorschriften für das theilweise oder ganze Vortragen des Hallel-Gebetes der Gedanke ausgedrückt, dass das Lob der Dahingeshiedenen darin bestehe, dass man es übergehe, weil Niemand es ganz auszusprechen im Stande sei.

117	בת מבנים	שלש שנים
	טובת פנים	אתי נמצאת:
	תמו שונא	מי בו אמנה
	כי אז הנה	רבקה יוצאת:
	והיא בת כמי	שלמה האביליי:

Zeile 4 רבקה יוצאת ist aus Gen. 24, 15.

118 מרת רחל ציווידאל הנצב"ה:

חסידות	צניעות
גמילות	חסדים
ויראת	אלקים
בחיים	ברחל:
גמולה	למולה
בעדן	למעלה
בקרב	קדושים
לנפשה	ניחל:

119 הקצין כמ"ר יקותיאל בכמה"ר מנחם פאפון ו"ל:

נדיב	ואיש בינות	אשר הורם
מנו	ביום זה מר	אנוש מעלה
הוא זה	יקותיאל	בגזע רם
פאפון	במעלליו	מאד נעלה:
בכו	בני עמו	פאר נזרם
שנ"ז	כאב כי נה	והוא עלה
אל אל	לגן עדן	זבול צורם
גם פה	לשם נשאר	ולתהלה:

נפטר חדש אב הישנ"ז:

120 אנוש תם עובד אל פאר כל ישראל

ומפירמו דובר ומקם ומאמת:

ביום ה' ד' אב שנה נהבי נכאב

באנקונה היה בויניציאה מת:

Israel Fermo aus Ancona, starb in Venedig.

תתמוך כבוד	אם אשת חן	121
ומבולקה:	הנה בוקה	
כי כל יקר	יום רע ומר	
תו את רבקה:	גלה עת קח-	

אשת חיל	פה נקברה	122
רים מעשיה:	נודע כשע-	
טובת מראה	ושמה לאה	
כל רואיה:	נושאת חן אל	
בר עקיבא	אשת הח -	
מנעוריה:	גרשין בעל	
דר יש"ן סמ"ך	ראש חדש א-	
לאל היה:	עלתה נפשה	

לנס עמים	אשר עומד	הל זה	123
מנוחתו:	ברוב כבוד	על איש	
וגם מתמים	מאד נאמן	צדיק	
מדינתו:	בני ביתו	עצמו	
ולב ימים	ביבשה	סוחר	
זכירתו:	לפישקרוול	שמשון	
בכ"ב ימים	ואדר מת	הדש	
פטירתו:	שנח לפרט	בשנת	
ובנעימים	עצמו פה	עזב	
לנשמתו:	צרור חיים	חלק	

Zeile 5 wird der Dahingeeschiedene als ein Kaufmann, der zu Lande und auf dem Meere Geschäfte betrieb, bezeichnet.

124 כמ' אחרן בהן ממונצילויס ו'ל :

ל כ הן נאמן	וישר מעשים
קבורה היתה	ומונה בארון :
ביום ד"ת נתנה	ש נ ח אז נאסף
לעמיו בא לאל	ובפר אהרן :
מכובד טוב ועם	אלהים ואנוש
וכן עוד יחיה	ליום האחרון :

Zeile 4 ביום דת נתנה, d. h. am Feste der Gesetzgebung.

125 מביט הבט וראה מות
עלם ושכ עוקר מכהה :
הן פה בחור ישר וטוב
בן איש רופא עם אל יוהה :
עמנו אל אלטינו
רוחק לאל גופו לך הא :
נפטר מפה אל חיי עד
וי"ן חישון שי"ן סמ"ך ה"א :

Wahrscheinlich Sohn des Arztes Mose Alatino, dessen Grabschrift s. oben No. 45.

כהן מעט	הדימותי	126
טוב ונעם	לאל ואיש	
איכה יועם	הצי ימיו	
פה כמו שפה:	הי נעקד	
כבשר יצחק	שמו משה	
הוא ונחק	לכית שמחה	
הן נחחק	כיום כ"ד אב	
עוד כמשה:	שנת יקום	

Leon da Modena, der dieses Epitaph seinem, im blühenden Mannesalter dahingeshiedenen Schwager gewidmet, theilt es in seiner Selbstbiographie mit (Soave). Zeile 5 לבית שמחה ist die Familie Allegro

בכחות נטושה	לאישה אנושה	127
כשרה בדת אל:	אני פה לשימן	
ובת הר שמחה	לאסתד קדוה	
וחי ה"ר רפאל:	ואשת לבן	
ששה פה מצויר	כיום כ"ד באדר	
עדי קין וגואל:	לרום עלתה לה	

בזה נרדם	לראש אדם	128
הנה נצב:	אני לו אות	
ציואנה בר	כמ"ר שמשון	
אומן קצב:	יהי אל י"ל	
שחי לפיט	אשר בשנת	
קבר חצב:	מקום לו פה	

וגם אצלו נין בת בתו
 כמו יושב תוך עגלת צב:
 Zeile 4 קצב = Fleischer.

129 נפש כל חי אדם וחי
 המה יכי- טו יראו כי:
 שבה נפשי יום הששי
 למנוחתה אל בית אבי:
 שאנן שלו יום ראש כסלו
 באשר אה"ב אכ משגבי:
 קרא לי יה בוא נחמיה
 מסרוואל שוכי שוכי:

שנת השס"ו.

Zeile 6. Für באשר will Soave lesen.
 אה"ב = Zahlenwerth von 8.

130 בית אל בהר אפרים:
 אל תסתכל בכאן קן גוש
 דע כי פה יש קנקן ישן:
 חכמה הן כאן זקנה יש כאן
 זה הר האל- קים הר בשן:
 קראו נוצרים ה"ר אפרים
 תתעדן נפ- שו ותדושן:
 עת אל יקיץ שוכני עפר
 הנה לא י- נום ולא ישן:

היה הוקן החכם ענו מראשו כמה"ר אפרים פיגו וצ"ל
אה"ה כסלו השס"ו תנצב"ה:

Zeile 1 und 2 s. Aboth, cap. 4 Mischna 20.

Zeile 3 nach Berachoth S. 39 a.

Zeile 5 nach Jeremia 31 b.

Was den Namen פיגו betrifft, so habe ich bereits in meiner Ausgabe des יסוד עולם (Jessod Olam, das bekannte dramatische Gedicht in hebräischer Sprache, Berlin 1874) S. XXXIX Note 30 darauf hingewiesen, dass derselbe Piccio, und nicht Figo, auszusprechen sei. Soave aber hat im Corriere israel. Jahrg. 1876 (December) mitgetheilt, dass in einem italienischen Dokumente, welches 1643 in Venedig aufgenommen worden ist, der Name mit Rabbi Asaria Pichio geschrieben gefunden wird. Ich füge hinzu, dass auch in dem Werke מקוה ישראל (Venedig 1707) der Name פיקיו lautet.

Das Epitaph für den Sohn Asarja Pichio, den Verfasser der Homilien, betitelt בענה לעתים, und des Commentars גדולי תרומה zum ספר התרומות lautet:

מצבת קבורת החכם השלם כמה"ר עזריה פיגו וצ"ל:

לקהל ועדה	תחי זאת לעדה	131
אבילות כבדה:	לעוזר באידה	
ורב מהללים	לשך התעודה	
בסדר עבודה:	ורב מעללים	
נתיבים שלולים	יאשר בחמדה	
יתכן במדה:	ומים צלולים	

בקרב חיילים	בעוז גם שקידה
בדברי אנדה:	ונבר חיילים
ייסר חללים	בנפש חסידה
ממותי מרירה:	יחולל חללים
לנועם חבלים	הלא עף ועדה
למר הפרידה:	ולנו חבלים
ישרת כאילים	ומול אל בקדה
שערים בתורה:	ויבא כאילים
זקנים עוילים	לזאת בחרדה
ולא לאבדה:	בכו לאבלים

נפטר יום ד' ר"ח אדר ראשון ה'ת"ז, ונקבר ביום ו' שלאחריו
בעיר רוויגו. תנצב"ה:

Zeile 11 מעדה בנר vergleicht Soave mit in
den Sprüchen Sal. 25, 20.

In der letzten Zeile רוויגו == Rovigo, wo Asarja
Picchio seine letzte Ruhestätte gefunden.

מרת נפש	פה בית נופש	132
כל טוב תכל	שכלה חופש	
סחרה מטוב	טעמה כי טוב	
לרדוף תכל	אין בה קטוב	
עתה תמה	יונה תמה	
עמה נובל	אור החמה	
מישה סג"ל	אשת נדגל	
פיסלה יזבל	תוך זה הגל	

שנת ה'שס"ו:

אל ראש תמה	133 אני חומה
היא תתהלל:	ביראת אל
וצניעותה	בעדקתה
חושת קלל:	מאירה בנ-
נושאת פנים	לאביונים
בפרט וכלל:	חסידה היא
טולין אישה ישר	בעת חסר
בילגראד אומלל:	במ"ד יעקב
יום יד הויה	אשר היה
בשנת שולל:	בב"ו ניסן
הן משכנה	בנן עדנה
הלך שלל:	לנות בית

מעוטה	אל בתורה	ציין	134
יכתמימות:	בצניעותה	על כל	
במ"ד יודא	ליפטלן אל	מדת	
והנעימות:	אשת הן	בילגראד	
פטירתה	תמו יסו	יוד י"י	
יעת למות:	עת ללדת	היה	
אשר ילדה	בתה ילדה	אנלה	
בהתדמיות:	תי הדישים	סוף לש-	
יתעדין	בנן נפשה	תשבות	
כדוממות:	המתנשא	עם אל	

Folgende Epitaphien hat Leon da Modena zwei anderen Mitgliedern der Familie Belgrad gewidmet:

135	אני ציון אל ראש גויית קצין ראש מדינה ובמראה מתואר במחוגה: ישיבה בתעודה ודור ישם לעדה מקיים חיי שנים ומטיב הנהגה: שמו גבה על הר משובה מכל הר קלונימוס בילגראד יפה המדרגה: וממנה נפל ומות לו הוטפל ביום פורים קטן שעב שמחה חוגה: ואמנם נשמתו וצלמו ודמותו בן עדן עם אל כשושנים כונה :
136	זה מקום פנוי לחלפיות בנוי לאשתו עד היום בחיים חייתה: שמה מרת א' ל' ה' עטרת אל בעלה בראת אל תמיד שניות חמדתה: נדיבות וצדקה ומצות כל עסקה שאהר ובסותה ויתר עונתה: לנפשה במרומים מקומה בנעימים בכבוד שם הוכן ופה לגוייתה: ויום כי יגזור יה' ללקט את פריה למטה יכתב ועת לפטירתה:

Kalonimos Belgrad hatte eine Lehrstätte in seinem Hause eingerichtet, für welche er mehrere Rabbiner, unter ihnen auch Leon da Modena, 18 Jahre lang auf seine Kosten unterhielt.

Leon da Modena hielt die Inaugurations-Rede,

welche in seiner Homilien - Sammlung מדרב יהודה (S. 55 b — 58 b) abgedruckt ist. Wahrscheinlich nicht ohne besondere Absicht fängt diese Rede dort an ohne besondere Absicht fängt diese Rede dort an סדר המדרגה הנכון ; denn Z. 12 des Epitaphs, יפה המדרגה, ist sicher eine Anspielung auf den Beinamen Bel-grad, wie Soave bemerkt.

Der Grabstein für die Frau mit der Inschrift war noch bei Lebezeiten derselben hergestellt worden; das Datum sollte später hinzugefügt werden.

In der erwähnten Homilien-Sammlung S. 89 befindet sich ein Hochzeitsgedicht, welches Leon da Modena zu Ehren des Arztes Elieser b. Jacob Belgrad, eines Enkels des Kalonimos, verfasst hat.

Noch ein Mitglied der Familie wird genannt, nämlich :

137	בזה חנה	מת חנה
	אשת לכמ"ד	יואל בילגראד:
	יום צום אסתר	שע"ב חסר
	נפלה היה	כי פה ירד:

138	ישב העפר	אל הארץ
	כאשר היה	לעולמים:
	מאיש משה	נווירה בן
	מדר ר קבמן	רב בעמים:
	יום כף אל"ף	חדש אדר
	בשנת ישס"ז	לשנות ימים:
	בין דורותיו	היה צדיק
	ובמפעליו	חולך תמים:

לכן יקום
בין צדיקים
אחר נפלו
רבים קמים:

139	אבן	לדישומים	לאיש תמים
	בבל	מאד ישר	ולא יחמוס:
	היה	נכון דבר	בשכל בר
	נקרא	לבית לוי	קלונימוס:
	פרנס	חבורת ג"ה	ביום נגה
	מות	בעצמותיו	בהוק נימוס:
	אייר	בארבע בו	שם: אבו
	נקמה	ונישמתו	כפיר הרמוס:

140 ישיש ונעה לכן ונשיא פנים כהר דיד כהן
די קראשטו יום ו' אלול השס"ו:

הזמן היום	לבש מהומה
וגם עטה	פחד ואימה
ופערה הארמה	ולקה הכהן:
במספר מר	ארים קולי
ולקול בוכים	בגורי וחלילי
כי היה לי	לאב לכהן:
מלאכי אל	ישוכן ערכות
יצאו לקראתי	לאלפים ולרבבות
לישר נתיבות	בטרם יבא הכהן:

פני זקן	והדרת	תקום	141
בעד אחי:	ומתפלל	חזן	
יקותיאל	וישר ח"ר	איש תם	
ירא אל חי:	בכל ימיו	ריקית	
שנת שס"ה	במשכבו	שכב	
במספר ח"י:	בימים בו	תמוז	
לקול גדול	לקין ימין	יקיין	
לכל אחי:	לכל בשר	קורא	

Das Epitaph für die Gattin:

רבת כבוד	קבורה פה	אישה	142
תמיד מנה:	אלקים לה	יראת	
דיקית זצ"ל	יקותיאל	בעלה	
מרת הנח:	והיא נקראת	חיה	
בישנת שס"ה	בכ"ז תמוז	יום ה"א	
בבראשונה:	לאל עלה	רוחה	

בדרך כל	להי איש	בא קין	143
מקום קברו:	בעפר זה	וכבן	
שמו היה	דבי שלום	ח"ר מר-	
ומכירו:	לכל רעיו	אהוב	
לי"ט אדר	בליל לפני	עלה	
לאל צורו:	שנת שס"ט	ראשון	

מִיָּנִין וַיִּשְׁסָף	מֹת יוֹסֵף	אִיסָף	144
אֶת טוֹב טַעֲמוֹ:	סִיּוֹן יִשׁ"ט	כ"ף בִּי"ת	
וּלְלוֹי אָמַר	זַעֲמוֹ הָמָר	נָמַר	
לְהִיּוֹת עַמּוֹ:	לִישָׁב אֶצְלוֹ	לָבֹא	

אֲרִיָּה שֶׁאָג:

145

סוֹפוֹ רִימָה	בֶּן אֲדָמָה
פֶּה שׁוֹכֵב יְהוּדָה	הַמַּצְבֶּה עֲדָה
נִבְסָף לְאוֹרָה	סִפִּירָה נִקְרָא
הַשּׁוֹן שְׁמָנָה	בֶּן כ"ה שָׁנָה
נִפְשׁוֹ צָרוּרָה	הַשַּׁע"ב לִיצִירָה
יִשִּׁינִי אֲדָמָה:	עַד יִקִּיצוּ יְהוֹ

יִצְחָק לֹוִי	יִשְׁמִשׁוֹן בִּכ"מ	146
עַל יִשִּׁיר מִזְמוֹר	יִשָּׁר גַּם יִשָּׁר	
כ"ד בּוֹ הִבִּיאַ	נִיסָן שַׁע"ב	
אֶל הָרַ הַמּוֹר:	מֹת אוֹתוֹ	

עוֹשֶׂה נִסִּים	בְּמַדְפִּיסִים	147
הַזְּפוּרֹנִי	אֶלִישָׁמַע	
לֵיל הוֹתֵם עַד	שָׁנַת שַׁע"ד	
מֹת הִנִּיא:	בְּטוֹב יָמָיו	

Z. 3 לֵיל הוֹתֵם עַד = die Nacht zum רֵבָה הוֹשַׁעְנָא
'Tage. Elischama Sifroni, wahrscheinlich identisch
mit dem bei Zunz, zur Geschichte und Literatur
S. 259 näher bezeichneten Drucker Moses Elischama
b. Israel Sifroni.

במפעל ועשיה	148 הנה איוב היה
הנה עבדי איוב	ועלה יאמר יה
מצות צור מחסה	אישרי אדם יעשה
כל הימים איוב	כאשה ככה יעשה
מחזיק תורת אל	שומע אמרי אל
מלאך בא אל איוב	וכל דל השואל
מסתופף בבית אל	שוקד על דלתי אל
הנם ירא איוב	בכל כחו לאל
היו מחשבותיו	לשמור ממוותיו
ולא הטא איוב	וגם במחלותיו
ולא כצל בורחים	מצא ימצא חיים
היא אחרית איוב	אף חיים נצחיים

ה"ה אי"ש חי השם הטוב יישיש זקן וגישוא פנים ונעלה
ה"ר איוב ואל ינסיו. שבת וינפיש ונקבר ביום א'
ט' ניסן השע"ב. תנצב"ה:

149 פה ילדה קטנה
קאמילה מכונה
בת לכמ"ר משולם
קווי בן לויים
בשנת י"ע בסוף אב
נפטרה לבית אב
המולך לעולם
על מתים וחיים:

150	נוף אשת חן ובמקום זה אשת לכמ"ר למשולמים עת לידתה וכרום הלך נפטרה כ"ד גם הילדה	אצלי שוכן קרית חנה: יעקב לוי מרת חנה: עת מיתתה חסדה חנה: אלול הש"ע אצלה חונה:
-----	--	--

151	אנוש תמים בפתע מת שמואל בר די ליאה ז"ל לאל עלה בליל פורים	חצי ימים ופה שוכן: אליעזר שמו הוא כן: בלי מחלה שנת שכן:
-----	--	--

152	שמי שמחה ואבל רק שלמה הוא עלי מותו בלי חולי בליל הוש-	ואין שמחה לבית אבא: פירווינו ופתאום בא: שנת שע"ג ענא רבא:
-----	--	--

Das Epitaph für den Vater lautet:

153	אז אמר שלמה המות אמר לי	פירווינו בשמו לשכון בערפל:
-----	----------------------------	-------------------------------

נער עד זקנה	אך צדקת לבבי
עוזב ישוא ותפל:	עושה טוב ועקר
עד האל עוד תרים	אחרי בנישרים
לא מונח ושפל:	שם איש ועליון
כ"ג אב היטפ"ג:	

Z. 1 u. 2 nach 1. Buch der Könige C. 8 V. 12.

154	טיבו של קבר זה לישואלה	תאמר מישראל
	ובתן הוא ח' לירח חשון שע"ד:	
	שחו בנות הישר	ושופדים סבכו
	כשוק וקול חתן	וכלה דחקו:
	שבת משיש תופים	ועוגבים לקול
	בזבים ובנמרים	אשר אז ישחקו:
	הה על צבי חמדה	וחוא ב הן לאל
	ארום ובחור דך	וחיו דחקו:
	גדר דחווה ג-	פלה עליו ומת
	עברו עלי ראשו	אכנים שחקו:

Die Ueberschrift enthält eine Nachbildung des Wortlaute in der Mischna, Tractat Ketuboth, C. 1, Mischna 9.

155	חיש מהרה	העלה נורא
	בסערה	את אליה:
	השמים	מיומים
	יצקו מים	על אליה:

ותומתו	על צדקתו
של אליה:	היא אדרתו
לעבוד יה	תמיד היה
על אליה:	על כן וי-

ה"ה הגביר ומאד נעלה לתהלה כה"ר אליהו' עטר.
בכ"ו תמוז השע"ד. תנצב"ה:

Der Name Elia giebt hier Veranlassung, mehrere Schriftstellen aus der Geschichte des Propheten Elia zur Verwendung zu bringen.

156	לישר כה"ר ישמעון	קופיינו ראה מעון
	נתון לעצמותיו	סביב למסגרתו:
	יופיו בלי דמיון	מראה וזיו עליון
	נדמה לארו רבן	תמר בקומתו:
	נכון במשכילים	נדיב לכל דלים
	נגיד עלי עמו	ישר בדברתו:
	נצרך בייסורים	שנים מאד מרים
	צועק עלי רגליו	ידיו באנחתו:
	כ"ג אב ביום שבת	העת אשר שבת
	שס"ו ויום ראשון	היה קבורתו:
	צרה אלי ישרה	בהו כמבכירה
	רחל וגם לאה	רבקה והיא אשתו:
	לולא זכות נפשו	לאל ושם קרשו
	כי הוא אשר ישים	כבוד מנוחתו:

Simon Copio, Vater der Schriftstellerin Sara Copia Sulam, ist derselbe, dessen Leon de Modena in

der Widmung seiner Homilien »Midbar Jehuda« an dessen Bruder Mose Copio ehrenvoll gedenkt.

Die Grabschrift ist bereits von Soave bei Geiger, jüdische Zeitschrift, Band VII S. 182 mitgetheilt; auch mit der Nachschrift, welche sich in der Handschrift findet:

שלחתי שיר הוה	מעות איני חוה
ולכל פועל ראוי	לתת את משכורתו:

Zeile 11 wird Sara als die ältere Tochter bezeichnet, demnach müssten auch Rachel und Lea (Z. 12) als Töchter und zwar als die jüngeren gelten. Da man nur noch von einer Tochter Diana weiss, so dürfte man diese mit der Rachel identificiren, wie auch die Mutter Leon da Modena's Rachel und Diana geheissen (s. oben S. 55). Doch sind in der Handschrift nur Sara und Rebecka als wirkliche Namenbezeichnungen markirt, nicht aber רהל und לאה, so dass man hier nur eine poetische Lizenz zu vermuthen hätte (s. noch bei Geiger a. a. O. S. 182).

Zur Familie Copio gehört auch Ester, Frau des Abraham Copio, mit folgender Grabschrift:

לא לאילן	נר זה סימן	157
בו מכוסה:	לא לנטיעה	
מעלת הוד	כי אם אשה	
את הרסה:	יהי אומן	
ליהודים	אל איש גדול	
פייו כנוסה:	אברהם קו-	
הן וכבוד	אהר זקנה	
בה משיסה:	מות עשה	

ליל שביעי	זיין טבת
י'ן כמוסה:	בשנת שי'ן ע-
היא ותשכון	בשמי מרום
נעלסה:	שם ברננים

Für Rebecka, eine Tochter der Sara Copia Sullam, welche im Alter von 10 Monaten starb, findet sich folgende Inschrift:

בשרם יום	אשר נערר	158 י'הר
שמה רבקה:	חדשים היא	בת יו"ד
ואם שרה	עקב סלם	אבי י-
מעוך צוקה:	והיא להם	הם לה
ומהר חיש	תנה מופלא	אות נ-
מבולקה:	מבוקה פה	בוקה

Zeile 6 ist die Schriftstelle in Nachum 2,11.

Die Grabschrift für Sara Copia Sullam selbst hat Geiger a. a. O. S. 181 ebenfalls nach Soaves Excerpt aus der Handschrift, mitgetheilt; sie lautet:

159 מצבת קבורת הצנועה מרת שרה אשת כמ'
יעקב סולם יצ"ו:

מלאך לוחין	ירה בחין
שרת טעם	חסיד המית:
חבמת נשים	נור רשים
אצלה כל דל	הבר עמית:
אם היא כיום	בלתי פדיום
תקות רמה	עש וסממית:

עַתָּה בָּרוּךְ מֵאֵל יֵאמֵר הָאֵל

יִשְׂרָאֵל שְׁמוֹ הַסּוּלָמִית

נִפְסְתָהּ יוֹסֵף ה' אֵדֶר הַחַיִּים:

Zeile 8 enthält eine herrliche Nachbildung der Schriftstellen im Hohenliede 7,1.

Ueber Sara Copia Sullam hat Soave zuerst eine Abhandlung im Corriere israel. 1863—65 veröffentlicht, die im Jahrgang 1877 vielfach ergänzt, nochmals erschien. Auch Levy im Jahrbuch für die Geschichte der Juden und des Judenthums, Band 3 und Geiger in der jüdischen Zeitschrift Jahrg. 9 haben über Sara Copia Sullam geschrieben.

160 גִּלְהָה בְּבוֹר מִיִּשְׂרָאֵל לַחַיִּים

אֵדֶר אֵל הָהָר לִזְצַטֹּו אִזְ שֵׁם נִפְסְתָהּ:

מֵת הָבִיא אֵל בִּלְוֹת תַּחְתָּוֹת

יִם יֵד אֵדֶר יַעֲקֹב פֶּה בְּמַחְתָּרֹת:

כָּל תִּשְׁבָּחוֹת נָשִׁים צְדָקָנִיּוֹת

עִם כּוֹשֵׁר מַפְעֵלָה חֵיתָה אֲגֻרָת:

אֶלְפָּא בֵּיתָה הַגִּידוֹ הָאוֹתִיּוֹת

לְשִׁלְמָה סוֹף מִשְׁלִי בֶה בְּמַחְתָּרֹת:

הִשָּׁב עַד קוֹל יִקְרָא רֹאשׁ הַיְּמִיּוֹת

לְפָקֹה כָּל סֻגְרָת וּמִסְגֻרָת:

Soave hält גִּלְהָה für Ghele und diese für die gleichnamige Tochter des Rabbiners Simon Luzzatto, welche an Baruch Alfarin verheirathet war. Den Namen קִילָה = Qela, als die in Rovigo 1589 gestorbene Frau

des Abtalion Jekutiel führt M. Lattes in seiner Schrift: Notice e Documenti (Separatabzug aus der Antologia isr., Padua 1879) S. 40 an. —

Zeile 8 bezieht sich auf das Sit'enbild, welches Salomo im letzten Kapitel der Proverbien von der gottesfürchtigen Frau in alphabetischen Strophen entwirft.

162	161
ולא היו ימים רבים	ראה מנרל הר נתדלרל
רדפתהו בריילן אשתו:	אנוש אנוש אל תתנאה:
כלית דת רוחה שבת	לאברהם מנוריציאה
ובאה פה להיות אתו:	יפה תואר ויפה מראה:
בבחרותה כ"ף גימ"ל אב	בטוב ימיו כ"ף כי"ת תמוז
שע"ה פרש מות רשתו:	שע"ה כאשר נשר יראה:

Grabschrift für Mann und Frau; Beide starben in einem Zeitraume von einem Monat.

164	163
כמ"ר שמשון עין אישון	מצאה בית ודרור קן לה
בנה אצלה הנה מונח:	אשת נריב רבת בינה:
במשמונים בחור שנים	מרת פיגלן חיתה לכמ"ר
בתום הולך טוב לא ונה:	אברהם צי ויראל מנה:
ידי אכורי וי"ן תשרי	יוד טיה אלול שע"ה שעה
שעו עשו כל איש נאנה:	זיוה הודה מפה פנה:
ואולם עת יהיה כל מת:	תקום תעוף אל קין ימים
ייליל לא עוד לא עוד גנה:	צפור נור- רת מן קנה.

Grabschrift für Mutter und Sohn. Der Name der Mutter (פיגלן) muss nach seinem deutschen Ursprunge die mehrfachen Auspielungen auf »Vogel« in der Inschrift veranlasst haben.

משה אדם	ילד נעים	165
כהן תמרי :	בכמ"ד יוסף	
מדר קל חיש	שב למקומו	
יום י"א תשרי :	בשנת שעי'	

Für den Namen תמרי vgl. oben No. 46. Ein anderes Mitglied dieser Familie hat folgende Inschrift:

אל איש נכבד	קורת בית בר	166
אביון עברי :	נדיב עם כל	
ולחברת ת"ת	אוהב מתת	
עשה פרי :	עוזר תמיד	
בן הרופא	לכמ"ד משה	
כהן תמרי :	הח"ד יוסף	
יום השבת	רוחו ישבת	
הוא כ"ד תשרי :	בשנת שעי'	
שם במנוחה	סה באנחה	
קומי אורי :	עוד ישמע קול	

מארין מרורות	ממות משולה	167
מנוה משולם :	מיוזביל מעולה	
מעון מנוקה	מבנים מבורך	
מעורו משולם :	משעשע משולל	

מרחשון מאד מר	מט"ו מסולק
משכורתו מרובה	משלם משולם:
מוהר מרומים	מערן מקבל
ממלך מלכים	משלו משולם:

Jedes Wort dieser Grabschrift fängt mit einem Mem (מ) an. Der Name יוביל erscheint mit dem Beinamen משולם. Das vorangehende משלו ergiebt die Jahreszahl 376, also 5376 = 1615.

168 מצבת הזקן משה שואב שנפטר י"ז כסלו השע"ו:

משה	וכהן בר	עקיבא זה
בחור	אשר לא מ-	לאו ימיו:
טבת	ביום ראשון	שנת שלום
נקצר	ונתאסף	אלי עמיו:
זעף	אשר נשא	יכפר לו
ישכב	בגנוי אל	ובמרומיו:

Mose שואב, Vorsteher der Gemeinde zu Venedig, lautet auch die Unterschrift in einer Poesie aus dem Jahre 1605, jetzt im Besitze des gleichnamigen Moise Soave (vgl. die Vorrede zu dieser Schrift). Noten von Mose שואבי enthält cod. München No. 43 (s. den Catalog der hebr. Handschriften etc. in München, S. 19.)

169	בין כל בנות	עשו חיל
	ובמו איל	קרבן עולה:
	דיאמנטי	לוצאטי היא
	יגון והי	עת סר צלה:

פרח שושן	מבין חוחים
עש"ו כלה	פורים שושן
כל הנקבר	וביום יקום
גם זאת עולה:	מן המדבר

In jeder Zeile nimmt man den Anklang an eine Schriftstelle wahr.

170 אם ישאלו אנשי קריה
ציון הלז על מה היה
אבן מקיר תועק אויה
כי יעקב בחר לו יה

ה"ה הגביר נישא ומאר נעלה לתהלה ראש וקצין המדינה
כה"ר יעקב פאפו, נפטר לבית עולמו ביום ד' ונקבר
ביום ה' בדאג"ה לירח תמוז השע"ז ליצירתו תנצב"ה:

Wahrscheinlich einem Solme des Vorbenannten gehört folgende Inschrift:

171 כל איש כביר מצאה ירו
גם עשה עשר לכבודו
זכור יזכור את יום אירו
המות ביום הולדו:

כאשר עשה השונב פה ה"ה הגביר ונעלה כה"ר יצחק
פאפו בן הקצין כמ"ר יעקב פאפו שבערנו באיבו ה"י ארר
השע"ה הקדים הקמני לו עד בוא יום פטירתו:

Hiernach hatte der Verstorbene bereits in früherem Lebensalter den Denkstein im Voraus errichten lassen.

של צדיק זה	קרבו ימיו	172
שוכן רמים:	בגורת צור	
פרחה רוחו	פתע פתאום	
בנרדמים:	היה נראה	
גם נשגחו	אבן נפש	
כס הדומים:	נחו תחת	
עם צדקותיו	כי טוב מעשיו	
חי עולמים:	הלכו לפני	

הקצין המרומם ישיש ומאד נעלה כה"ר אברהם זאקוטן
נפטר לבית עולמו בליל בכ"ו טבת ונקבר ביום כ"ט בו
השע"ז ליצירה:

173 מרת רושה אשת ה"ר שמואל כהן כ"ה סיון שע"ז:

בחול הוטמנה	חמדת פאר נשים
והיא עטרת	כלי מלא כבוד
בבר הוזמנה	לראש בעלה אשר
בחול הוטמנה:	חמדת פאר נשים
שמה שוישנה	ואם שמה תשאל
הלא מוכתרת	וראשה כהם פז
לשמואל מנה	בכתר כהונה
בחול הוטמנה:	חמדת פאר נשים
מבית מלונה	הודה פנה זיוה
הנה נעדרת	בימי בהרותה
בנן עדנה	לבית מנוחתה
בחול הוטמנה:	חמדת פאר נשים

Z. 6 ראשה = Rosa, übersetzt für Z. 5. שוישנה

174 'שנת הישע"ו:

אשה	רבת כבוד	תחת רגלי
טובה	שכל ושמה	מרת דואנה:
אלמ-	נת הרופא	ה"ר ברזילי
קנא-	רוטי וצ"ל	אצלי נטמנה:
שלה	הסנימה תת	אל חברת ת"ת
לא ה-	ניחה אותו	אנא ואנה:

Die Dahingeschiedene hinterliess ihr Vermögen dem Talmud-Thora-Verein.

Die Grabschrift für den Sohn lautet:

175 לכמ"ר	יהודה זאת	קנארוטי
בן ה-	חופא מובהק	ח"ר ברזילי:
קלע	לשוב תמיד	אף לא החטיא
מכל	חסדים לא	היה כילי:
עוב	'שנת שע"ה	אייר יום ט"י
עולם	אשר מלא	לולא אולי:

176 יהשוב כל איש

אחריתו

ויבין את

מחרתו

טרם בוא יום

אסיפתו

כי לא ידע

ה"ה הנחמד וטוב בעיני אלהים ואדם ביקר כה"ר שמואל
בן הנביר ישיש ונעלה כה"ר שלמה חראבון יצ"ו, נפטר
בזארה והובא פה בכ"ה תמוז הישע"ו תנצב"ה:

In Zara gestorben, wurde die Leiche nach Venedig gebracht und dort beerdigt.

Die Grabschrift für den Vater lautet:

177 וישכב שלמה עם אבותיו:

מכון אבן רומה	כעש וכסיל כימה
כעצם שמימה	מאיר אל כל עבר:
טהור לב ונישמה	אשר נגנו שמה
בקדם ובימה	שמו כמור עובר:
כליל כבוד רמה	כנס על החומה
גדול עצה דמה	ליוסף העבר:
ונישא בתרומה	פני מבין הכמה:
ליתום ויתומה	בדם כסף עובר:
בטוב נפשו רומה	בהוד ובנעימה
באור זיו נעלמה	ביפת שם עבר:

הן אלה קצת יטבתיו של אדם נבר בגוברין כה"ר שלמה
הראבון נ"ע, נפטר יום א' י"ט סיון השע"ט ליצירה:

Zeile 4. In Orient wie im Occident duftete sein
Name wie ausfliessende Myrhe.

Zeile 7. Gross an Rath, glich er Joseph dem
Hebräer.

Soave bemerkt, dass der 19. Siwan damals auf
Sonnabend und nicht auf Sonntag fiel.

178 דון אברהם אברבאנל ז"ל בכ"ו אדר השע"ח תמ"ך :

בהורן	ובן ישועים	מות חטף
ובתוך	אדמה זו	שם מטתו:
מים	שטפוהו	אבו נקטף
פתאום	לרום עלה	למנוחתו:

Gehörte zur Familie Abravanel.

179 גדול	דעה זרב	אנוש נרשם
גביר	יקר נשא	צנצנת מן:
בדו-	רותיו היה	נור ראשם
מנ-	ישה בר שמחה	בית קא למן:
בראש	חדש כסלו	בשנת טל שם
אוי	מנו נשאר	דורו אלמן:
וריא	בשמי מרום	מקום לו שם
ומת-	ענג מווי	אב הרחמן:

180 מצבת קבירת הקצין הנדיב כמהרר נחמיה ליצאטן

וצ"ל נפטר יום ד' ו"א למב"י השע"ט:

בעל	בעמיו פה	ושר קצין
צדיק	עטרת הוד	כליל אישים:
הברת	למוד תורה	בהון תמך
אביון	ברב אוכל	וגיר ראשים:
בבו	עלי מהו	עניי עם
נפטר	בשם טוב רב	בשלושים:

נבר	עלי נדיב	בכל מצוה
תאר	כארו לו	ובברושים:
הנו	בהופתו	בגן עדן
עם כל	בני אלים	ותרשישים:

Ueber Nechemja L., Bruder des Rabbiners Simon L., vgl. S. D. Luzzatto in seiner Autobiographie (Antologia isr. di Corfu, 1878) und die Ergänzungen von Leone Luzzatto (ebendas.)

Jacob Heilpron schildert in der, seinen Rechtsbe-scheiden (נהלת יעקב, Padua 1622) vorangehenden De-dication an die Namen Nechemjas die Verdienste des-selben um das Thora-Studium. Die Widmung ist datirt :
 ביום זכרון אשר נלקח ממנו בעלותו בסערה השמימה והיה
 אויה ונהיה ביום כ"ה ניסן:

Der in der Grabschrift bezeichnete 11. Tag der Sefira ist = 26. Nissan.

181 שנת השפ"ה:

ציון איש רם	ושמו אברם
ברוך אברם	לא אל עליון:
הונן דלים	גם אומללים
מן העולים	הוך אפריון:
או"ה אדר	ראשון נעדר
מעוז לדל	ולכל אביון:
אל גן עדנו	בא במעונו
עד בא גואל	אל עיר ציון:

עם דוב המלה	הסד לדל	נומל	182
בנדר פיישון:	מימיו נתן	להמו	
סקראמילה	תמים לבני	ישר	
בכמ"ד גרשון:	אברהם הוא	ושמו	
בישנת י"ט"ה	שבעים שנה	אחר	
אחר דאשון:	אל אל עלה	יום כ"ג	
הם לתהלה	וכותיו	מספר	
לו לישון:	עדן יניהו	תוך נן	

מרת אסתר	לאשת היל	מלון	183
לוי תבחר:	משולם ה-	לכמי	
ובצדקתה	אלהים לה	ידאת	
אביון מעתיר:	רשה אל כל	בף ב-	
בישנת י"ט"ה	ביום ט"ו בו	איד	
מות התיר:	נדיבה זו	קשר	
אמר האל	ולא תפחד	תשכב	
אסתר אסתר:	ואנכי	תבא	

Zeile 8 enthält eine feine Nachbildung der Schrift-
stelle im Deuteron. C. 31 V. 18: s. auch No. 83.

184 העהקת:

צדיק ישר	קצין ושר
מלא בינה:	נודע לכל
נשקע אורו	שמשו דורו
איש מודינא:	וקן יצהק
בי כסלו השנ"ב:	ויצא יצהק לשה בשדה ה' כ' כסלו השנ"ב:

Es ist die Grabschrift für den Vater Leon da Modena's, der, wie Letzerer in seiner Selbstbiographie mittheilt, am 20. Kislew, d. i. am 6. December 1591 gestorben und in Montagnana begraben worden ist. (Soave's Mittheilung)

185 יום ב' חשון ה'ש"ן
לא יאושר
כי בו רחק ממני
מנחם:
וולטירה איש דעת לו
טוב וישר
נפשו במנוחתו
אל ירחם:

Menachem Volterra, wahrscheinlich ein Nachkomme des Menachem b. Aaron Volterra, Besitzer vieler hebr. Handschriften; vgl. Zunz, zur Geschichte und Literatur, S. 233. — Aaron, genannt Ventura b. Jacob Volterra, der Besitzer einer Handschrift der Casanata in Rom ist wohl der Vater des älteren Menachem.

186 מצבת קבורת מרת גיימילה אישת כה"ר משה
לוצאטו יצ"ו:

נזר	כל הנשים	ופאר הבעל
זכרה	לברכה פה	מרת גיימילה:
הורדך	ביתה מחוט	עד לשרוך נעל
ידה	אל כל אביון	תמיד הועילה:

נקראת	בשנת הש"ן	אל רום ממעל
סיון	ביו"ד חי"ת בו	נפשה הצילה:
תאמר	צדקי אתי	הן בא ויעל
על כן	ערן הנן	מאל אוחילה:

187 חסד	וצדקה לה	בפדש וכלל
כפה	פרשה תמיד	אל כל אביון
נקראת	ליטול שכר	מאת עליון
אשה	יראת האל	היא תתהלל

היא הגברת הצדקנית עמרת נשים מרת נפש ליריציאה
אשת הגביר ומעולה באנשים כמה"ר יצחק ק' נהמיאש
יצ"ו אשר ממנו פנה ועלתה לקונה כליל שבת קדש ו'
לחדש טבת שנת י"שלם ה' פעלך תנצב"ה ותמ"ך:

Der hier genannte Isaac b. Nachmias dürfte mit
dem Homonymen in folgender Inschrift identisch sein:

188 בעל בעמיו פה אשר הבקיע
אורו כמו שחר ועת צהרים:
בעל ברית שלום וטוב משמיע
ענו והולך תום וארך אפים:
בעל צדקה רם אשר השביע
נפש רעבה ורחב ידים:
בעל תשובה יצחק יריע
ובכל זכות ששו בני מעים:
בעל נפשות בו לבד הפגיע
שצ"א וכ' תמוז עלי רגלים:

בעל בנים אי הגיע
מוצל ונה מאיש לרמתיים:
בעל דברים יגשה וביע
הורו עלי ארץ וגם שמים:

Soave hält dafür, dass dieser Isaac Nachmias in Spanien oder irgend anderswo gezwungen worden war, den jüdischen Glauben zu verlassen, und später nach Venedig gekommen sei, um sich zu demselben wieder zu bekennen, daher er die Bezeichnung בעל תשובה mit zu seinem Namen aufgenommen habe. Seinen Beitritt zu einer in Venedig von den portugiesischen Juden gestifteten Gesellschaft zur Ausstattung von Waisen unterzeichnet er im Adar des Jahres 5373 (1613) mit folgenden Worten: »Jo baal tesuba Isaac ben Nachmias afermo ut supra e pagarei Ducados cinquanta«.

Einen Isaac b. David Nachmias lobt Lonsano in der Vorrede zu seinem Werke ישתי ידות; vgl. Zunz, zur Geschichte und Literatur S. 431, wo nähere Nachweisungen über das Vorkommen des Familiennamens Nachmias gegeben sind.

Folgende Inschrift ist der Frau eines Sohnes vom erwähnten Isaac gewidmet:

189 מצבת קבורת הכבודה מרת לירישיאה אשת
היקר במ' שמואל בכ"ר בעל תשובה יצחק ׳
נחמיאש ״ל:
גילה אלי תוגה במר נהפכה
יום ברעה לילך בחיל סוערת

מות או קשתה ברוגז רדכה
לא נשאה פנים לזאת גברת
כפה לכל שואל בהונה המכה
וכרוב נדיבותה היתה עוזרת
בעלה במר בוכה אבל היא הלכה
לישב בצל עליזין ושם שוורת
נפטרה יום ו' ער"ה ניסן הת"ג תנצב"ה :

Zeile 1 und 2 גילה = Letizia, sie starb nach einer
Entbindung.

190 ותהי אסתר נשאת הן בעיני כל רואיה
אם רצונך לידע מי זאת עולה
אשיבך מילין על הלולה
חסידה וצנועה יפה כולה
היא אסתר המלכה נור בעלה:
נודע בשערים בין הישרים
ישר ונאמן שבעברים
שמו כה"ר דוד לבית הורים
מורינו הוא נקרא בפי שדים:
נפטרה ליל מ"ש"ק י"ח אדר ראשון שנת ה'ש"פ :

191 ואברהם עודנו עומד לפני ה':
ואברהם שב למקומו
אוצר כלי חמדה לתורה ותעודה
גנוז תוך אולמו לפני בני עמו:
ואברהם שב למקומו

Zeile 7 ergibt ה' אש"ף (ה) die Jahreszahl 5382.

Zeile 10 ist aus Gen. C. 30 V. 16, und deutet hier an, dass die Mutter dem Sohne aus Gram bald nachfolgte.

Die Inschrift für die Mutter lautet:

ולמאד והיה	193 כבודה צנועה
ברוך ישרה:	לצוות לביתה
לנפש עניה	ובפה פרושה
לערום ועדיה:	והדר לבושה
כהר"ר רפאל	עטרה לבעלה
שלומי יצו אל:	לבית ה' יקר הוא
בשם היא קרויה	ולאה יקרה
יהי לה מצויה:	מנוחה נכונה
לאלף המישי	בנימל בתשרי
לקחה קדושי:	ויש"ן פ"א ושל"ש

בשנת השפ"ג	194 עשרים טבת
לעקיבא היילפרון	נפטר יעקב
מנוע רם	משפחתו היא
אל אל דורון	בחור וטוב
לפני הצור	נטפוך ישיה
אף גם חרון	יסוד מנו
נפשו תלין	ובגן עדן
ישיב ירון:	ובעין חיים

מסולאות	בנות ציון	195
זהירות הן	במצותן	
לכל צובאות	ושרתי	
לראשיהן	עטרה היא	

ה"ה הגברת הצנועה ונכבדת מרת שמחה אלמנת הגביר
ישיש ונשוא פנים ה"ר שמשון האביליוו ז"ל נפטרה
יום ב' ב' טבת השפ"ד. תנצב"ה:

Simcha kommt bei den deutschen Juden fast nur
als männlicher Name vor; während er nach seiner
Bedeutung als weiblicher Name — Freude — ge-
braucht wird.

אם כל נשים דעתן קלה	196
מן בולל זה הן זאת יצתה	
על כן חכמה נתנה קולה	
חכמות נשים בנתה ביתה	

ה"ה הגברת הצנועה ונכבדת מרת גורדיקה אלמנת הגביר
נעלה ונבון קצין וראש ה"ר שלמה האביליוו ז"ל נפטרה
יום ש"ק י"א אדר השפ"ד. תנצב"ה:

Zeile 1 nach dem Citat in den Tosefot zu Cholin,
Anfang des Tractats.

עונך זה- דרך אשר עליך	197
יהיו למענו לך ואז תנקי	

לני בצל שרי והוא עושיך
 רני ושמחי בו ובו תרבקי
 חוקנה צנועה ונכבדת מדת לונה אלמנת הישיש יק
 ונעלה כה"ר מנואל ואליונסין ו"ל נפטרה יום ד' י"ז
 חשוון תשפ"ה:

198 וילך איש מבית לוי שמי יוסף בן יעקב
 משולמים נפטר לחיי העולם הבא יום ה' אדר ה'ת"ר:

אל אדן מלחתו	הוור הור יוסף
בית אל יש אהלו	בהתאסף יוסף
יפקוד ה' אותו	לבן פורת יוסף
יטה חסדו אצלו	זכור זכור יוסף:

Joseph b. Jacob aus der Familie der Messulamim:
 die Grabschrift für die Mutter s. No. 150. — Die
 Familie der Messulamim war in alten Zeiten sehr zahl-
 reich in Venedig vertreten, woselbst sie eine kleine
 Synagoge besaßen, in der man, wie Soave bemerkt,
 noch im Jahre 1836 Gottesdienst hielt.

Eine ähnliche Bearbeitung für den Namen eines
 Joseph s. noch No. 44.

199 כה"ר שמואל מוקאטו, והושמה האחרת:
 בקול ארד במרום אל קרא
 דרור לשמואל יום כ"ף ה"א כסלו

ואם עתה שמשו חרל אורה
תחי נפשו לעד במקום שלו
ויאר אל הנר מנו נעלם
לדוד ולורעו עד העולם :

Anstatt dieser Inschrift wurde die nachstehende gewählt :

200 מה רב ישיש הלז עלו שחק
יום בכנפי צדקו עף היש כדרור
כי לקראתו המו בתי שחק
על ריה מפעליו עלה כדרור
לכן לו צור תמים לירישה חק
שמה אור חפשויות עולם ודרור
לו שם בן אלקנה גם בן חנה
בן אותו אל קנה עת פה חנה
עד יעלה מן הארץ יעיד יגיד על הישיש הנכבד שמואל
מוקאטו נ"ע, אשר עלה למנוחה יום ראשון לחנוכה שנת
גל שמואל הוא שנת קורש. תנצב"ה :

Zeile 3 המו בתי, da nach Ketubot 104 Engelschaaren dem Frommen beim Eintritt in das Jenseits entgegenziehen. Zugleich geben die Wörter בתי המו, zusammengezogen, den Namen מוכתי = Mocate wieder. — Zeile 9 ist nach Gen. 2, 1, wo es heisst ואר יעלה מן הארץ.

Ein anderer Samuel Mocato, wie dessen Brüder und Söhne werden im Vorworte zum grossen Machsor, Venedig 1712, als Förderer für die Drucklegung dieses Werkes besonders hervorgehoben.

Nachträge

zu den biographischen Notizen.

Die vorgesetzten Ziffern beziehen sich auf die Nummern in dieser Sammlung.

1. Unter den von Filosseno Luzzatto gesammelten Grabschriften aus Padua befinden sich mehrere, die Mitgliedern der Familie Catalano angehören.

3. Eine Erklärung Mandolin's zum Pijat היום הרת עולם (Neujahr) wird im Machsor-Commentar הדרת קודש z. St. mitgetheilt.

6. Die Grabschrift ist bereits von Wolff, bibl. hebr. Tom IV. p. 1213 mitgetheilt. Das massoretische Werk ist ס' המסורה; vgl. Steinschneider in Catal. Bodleiana s. v. Joseph ibn Rei.

18. Z. 5 ist המנה (statt המנה) zu lesen.

32. Die Inschrift ist auch von Wolf, bibl. hebr. Tom IV p. 1202 mitgetheilt.

45. Ueber Mose Alatino vgl. noch Steinschneider im Catalog Bodl. p. 1766.

60. Bene ist ein Ort im Piemontesischen, nicht weit von Turin, daher der Name da Bene, hebräisch בנה טוב = מהטוב.

68. Abraham b. Calonymos Pescarol zeichnet sich als Corrector in der Ausgabe des Ikkarin, 1544. Ein späterer Abraham Pescarol (1621) hat die Approbation zu den Responsen Nachlat Jacob (Venedig 1622) mitunterzeichnet.

96. Z. 3 für בחור l. בחור.

102. Z. 3 für דמשרה l. דמשרה.

150 u. 198. Messulamim, Menachem b. Meschullam
unterzeichnet sich in der Vorrede zu dem grossen
Machsor (Venedig 1712).

158 ist am Schlusse noch hinzuzufügen יסנת הישע"ה
הנצב"ה.

Verzeichniss.

Die Zahl hinter den Namen zeigt das Todesjahr an.

	No.
Abu (?), Salomo 1619	25
Abraham aus Görz 1615	161
Abraham b. Joseph 1598	98
Abravanel, Abraham 1618	178
Abravanel, Joseph 1603	5
Abravanel, Veleida 1616	6
Alatino, Immanuel 1601	125
Alatino, Mose d. Arzt 1605	15
Allegro, (Simcha) Ester 1590	83
Allegro, Moses 1605	126
Altaras, Jehuda 1619	24
Anonymus	55
Aschkenasi, Jehuda 1614	40
Atar, Elia 1614	155
Baldoz , Abraham 1622	113
Baldoz, Benjamin 1637	112
Baldoz, Frau (ungenannt) 1600	109
Baldoz, Joseph 1616	110
Baldoz, Mordechai 1627	115
Baldoz, Minkeln 1617	111

	No.
Baldoz, Tauble 1645	104
Baldoz, Zortlin 1624	114
Baruch, Abraham 1625	181
Belgrado, Dolze 1606	133
Belgrado, Ela	136
Belgrado, Hanna 1612	137
Belgrado, Kalonymos 1612	135
Belgrado, Liftlin 1606	134
Brelm, Frau d. Abraham 1615	162
Calimani, Abraham Simcha 1615	17
Calimani, Calonymos b. Simcha 1624	18
Calimani, Simcha b. Calonymos 1633	19
Calimani, Menasse b. Simcha 1618	179
Canaruti, Diana 1616	174
Canaruti, Jehuda 1618	179
Catalano, Tobia 1598	1
Cesane, Mordechai 1576	65
Cesane, Malka die Frau	66
Cesane, Simson 1606	128
Chabib, Simon 1621	28
Chajim, Salomo 1611	48
Chavillo, Giudica 1624	196
Chavillo, Rebekka 1597	117
Chavillo, Simcha 1623	195
Chrabon, Samuel 1617	176
Chrabon, Salomo 1619	177
Civald, Vöglm 1615	163
Civald, Rachel	118
Civald, Simson 1615	164
Clerle, Benjamin 1589	93
Clerle, Jehuda 1591	94

	No.
Cohn, Aron a. Mouselice 1598	124
Cohn, Israel 1613	154
Cohn, Jacob (Jacopin) 1591	90
Cohn, Jekutiel b. Salomo 1589	96
Cohn, Joseph 1578	73
Cohn, Moses Akiba 1591	91
Cohn, Raphael 1610	47
Cohn, Raphael 1578	72
Cohn, Rosa 1617	173
Cohn, Salomo 1592	89
Colombin, Elieser 1625	30
Copio, Ester 1609	157
Copio, Sara (Sullam) 1641	159
Copio, Simon 1606	156
Copio, Rebekka 1615	158
Corcos, Samuel 1611	14
Crasto, David di 1607	140
Cuzzi, Camilla 1610	149
Datolo, Edlin 1603	107
Datolo, Jekutiel 1610	108
Datolo, Sammel 1624	54
Delbene, Vital 1632	60
Dolze, aus d. Hause Jekutiel	116
Dolzella, Fran d. Memchen 1581	79
Donina, Tochter d. Jekutiel 1604	100
Duranto, Jochanan 1582	92
Ester, Fran d. Raphael Cohn 1605	127
Fermo, Israel 1598	120
Finzi, Rachel 1604	101
Franeo, David 1624	27
Ginvita 1596	81

	No.
Grassini, Akiba 1592	41
Grassini, Abraham 1621	191
Grassini, Grassin 1616	21
Grassini, Lea 1600	122
Grassini, Moses 1593	86
Hammerschlag, Israel 1615	20
Heilpron, Jacob 1624	194
Heilpron, Natan Jehuda 1615	16
Hirz, Salomo 1614	15
Isaac Gedalia d. Arzt 1630	59
Isaac b. Joseph 1593	85
Jacob b. Meir 1618	53
Jacob b. Moses 1604	103
Jakkar, Jacob ibn 1622	192
Jakkar, Lea 1622	193
Jehuda, Gabriel 1632	35
Joresch, Jehuda 1593	84
Josbel, Meschullam 1615	167
Josbel, Pessle 1606	132
Levi, Elieser 1581	77
Levi, Ester 1625	183
Levi, Jacob 1636	26
Levi, Joseph 1639	61
Levi, Josbel 1580	76
Levi, Kalonymos 1607	139
Levi, Simson 1590	95
Levi, Simon b. Isaac 1612	146
Lia, Jacob di 1591	88
Lia, Sammel di 1610	151
Lombroso, Abraham 1627	31
Lombroso, Meir 1612	49

	No.
Luzzatto, David 1604	7
Luzzatto, Diamante 1616	169
Luzzatto, Dolze 1625	38
Luzzatto, Gemella 1630	186
Luzzatto, Ghele 1615	160
Luzzatto, Jacob 1639	37
Luzzatto, Jehuda 1604	8
Luzzatto, Moses 1576	71
Luzzatto, Nechemja 1619	180
Luzzatto, Roslen 1576	71
Luzzatto, Salomo 1615	50
Maken, Benjamin 1607	12
Mazza, Moses 1588	74
Menachem b. Gabriel 1580	78
Menachem Obadia 1629	58
Messulamim, Channa 1610	150
Messulamim, Joseph 1641	198
Minz, Joseph 1609	144
Mocato, Samuel 1549 199 u.	200
Modena, Isaac 1591	184
Modena, Mordechai 1617	51
Modena, Rachel (Diana) 1597	99
Modena, Sebulon 1622	52
Mordechai, Schalom 1609	143
Morenu, Ester 1620	190
Moses b. Isai 1578	75
Mu'ib, Joseph 1611	44
Nachmias, Isaac 1631	188
Nachmias, Letizia 1620	187
Nachmias, Letizia 1648	189
Narne (aus), Gamliel 1594	42

	No.
Naveira, Moses 1607	138
O badia 1594	87
Osimo, Isaac 1622	56
Osimo, Mordechai 1626	56
P apo, Isaac 1618	171
Papo, Jacob 1616	170
Papon, Jekutiel 1597	119
Perugino, Salomo 1623	153
Perugino, Simcha 1612	152
Pescarol, Hanna 1582	69
Pescarol, Jechiel 1592	70
Pescarol, Moses 1576	68
Pescarol, Simson 1598	123
Picchio, Asarja 1647	131
Picchio, Ephraim 1605	130
Porto, Abraham Cohn 1623	4
Porto, Mandolin Cohn 1601	3
Porto, Moses Cohn 1624	29
R e, Joseph 1605	9
Rebekka	121
Richetti, Hanna 1615	142
Richetti, Jekutiel 1608	141
Rodrigo, Daniel 1603	102
Roman, Cremesina 1618	23
Roman, Simon 1618	22
S acuto, Abraham 1617	172
Samega, Joseph 1629	32
Samual (aus Sesse) 1603	106
Saravel, Jacob 1615	11
Saraval, Nechemja 1606	129
Saraval, Salomo 1606	10

	No.
Sasso, Jacob 1596	80
Scaramela, Abraham 1625	182
Schalom, di Salom 1576	67
Sefardi, Jechiel 1598	97
Servi, Esra 1627	57
Servi, Jehuda 1640	62
Servi, Simcha 1635	63
Sforno, Menachem 1643	39
Sforno, Salomo Schemaja 1616	26
Sifroni, Elischama 1613	147
Simcha, s. unter Allegro	93
Soav, Moses 1605	168
Spira, Jehuda 1611	145
Tamri, Cohen 1615	46
Tamri, Moses 1615	165
Tamri, Moses 1615	166
Treves, Saul Isaac 1601	2
Treves, Simcha Kalmann 1571	64
Urbino, (aus) Isaac d. Arzt 1630	33
Urbino, Lodomea die Frau 1639	34
Valensi, Ijob 1612	148
Valensi, Luna 1624	197
Ventura, Frau d. Isai	82
Volterra, Menachem 1630	185
Zarfati, Benzion 1610	13
Zarfati, Benzion, d. Arzt 1610	43

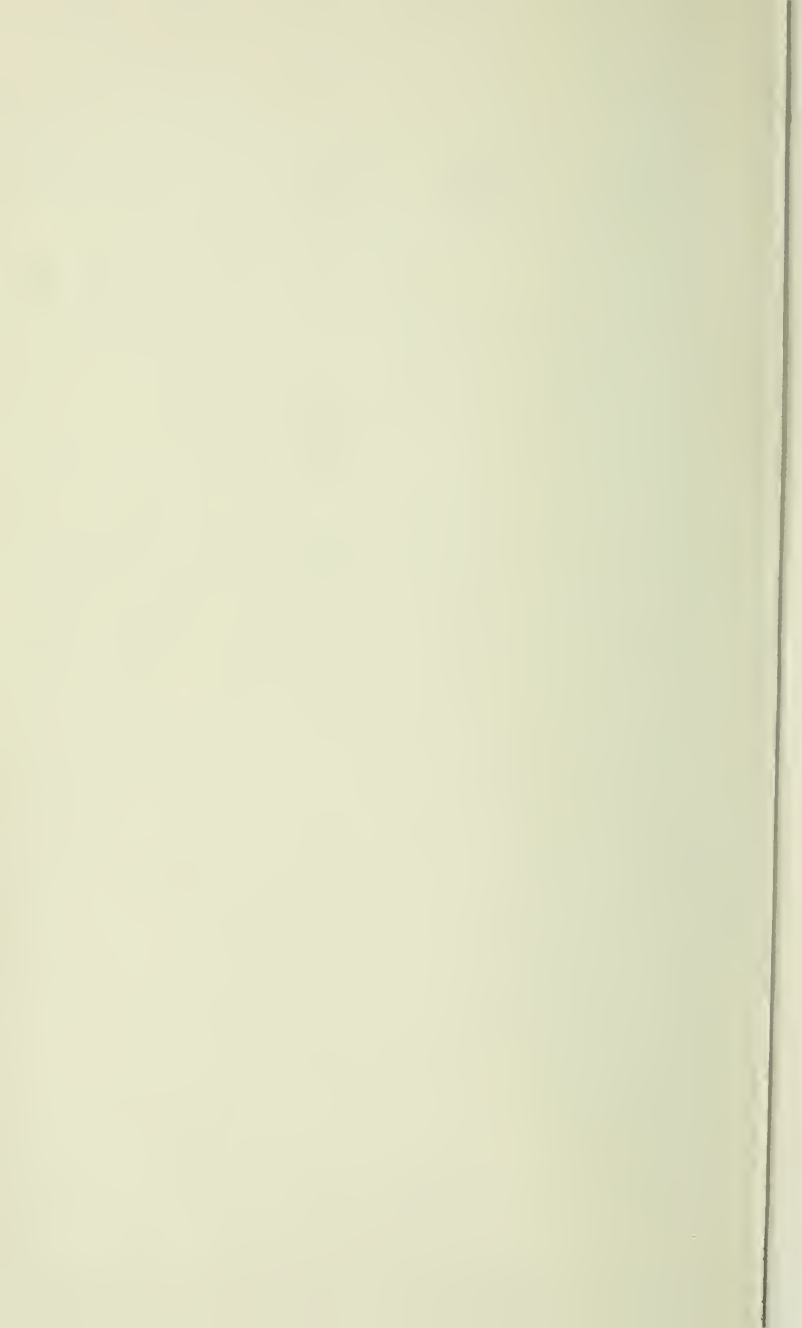

Verzeichniss und Erläuterung der Abkürzungen.

- ג"ח = נמילות חסדים.
ה"ה = הלא הוא (היא).
ה"ר = הרב רבי.
ז"ל = זכרוננו לברכה.
זלה"ה = זכרוננו לחיי העולם הבא.
זצ"ל = זכר צדיק לברכה.
זצוק"ל = זכר צדיק וקדוש לברכה.
יצ"ו = ישמרהו צורו וגואלו.
כ"ן = כהן צדק.
כה"ר = כבוד הרב רבי.
כמהר"ר = כבוד מורנו הרב רבי.
למכ"י = למספר בני ישראל.
לפ"ק = לפרט קטן.
מהר"ר (מהר"ר) = מורנו הרב רבי.
ן' = אבן (בן).
נ"ע = נוחו (נשמתו) עדן.
סג"ל = סגן לויה.
תנצב"ה = תהי נששו צרורה בצרור החיים.

Druck von H. Itzkowski, Berlin, Gr. Hamburgerstr. 18/19.

PJ Berliner, Abraham
5034 Lubot avanim
 .8
I8B4

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

